

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ
ՅԵՎ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
Ծ Ր Ա Գ Ր Ե Ր

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
1939 ԹՎԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

61(071.1)

Ե-81

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՊԹԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1939

14
61(071.1)
6-81

СИГНАЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР
ԿԱՆՈՆԵՐ

ՅԵՎ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
Ծ Ր Ա Գ Ր Ե Ր

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
1939 ԲՎԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

09 APR 2013

848

210978

75022.4.

10919-54 (6377-53)

Սրբազրիչ՝ Մ. Հախնազարյան

Գլավիտի լիազոր ն.—2862 Պատվեր № 494, տիրաժ 500:

Պետհամալսարանի Հրատարակչության ապաճան, Յերևան, Յերյան 72

ԸՆԿԵՐ ՍՏԱԼԻՆԻ ՃԱՌԸ

ՔԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ԿՐԵՄԼՈՒՄ ՏԵՂԻ
ՈՒՆԵՑԱԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆԸ

1938 թ. մայիսի 17-ին

Ընկերներ:

Թույլ տվեք առաջարկել գիտության կենացը, նրա ծաղկման կենացը, գիտության մարդկանց կենացը:

Գիտության ծաղկման կենացը, այն գիտության, վորը չի պարսավում ժողովրդից, իրեն հեռու չի պահում ժողովրդից, այլ պատրաստ է ծառայելու ժողովրդին, պատրաստ է ժողովրդին հաղորդելու գիտության բոլոր նվաճումները, վորն սպասարկում է ժողովրդին վոչ թե հարկադրաբար, այլ կամավոր կերպով, հաճությամբ (Ծափահարությամբ):

Գիտության ծաղկման կենացը, այն գիտության, վորն իր հին ու ճանաչված ղեկավարներին թույլ չի տալիս ինքնագոհ կերպով պարփակվել գիտության քուրմերի կեղևի մեջ, գիտության մոնոպոլիստների կեղևի մեջ, վորը հասկանում է գիտության յերիտասարդ աշխատողների հետ գիտության հին աշխատողների դաշինքի իմաստը, նշանակությունը, ամենագորությունը, վորը գիտության բոլոր դոները կամավոր կերպով ու հաճությամբ բաց են անում մեր յերկրի յերիտասարդ ուժերի առաջ և նրանց հնարավորությունն է տալիս նվաճելու գիտության բարձունքները վորն ընդունում է, վոր ապագան պատկանում է գիտության յերիտասարդությանը: (Ծափահարությամբ):

Գիտության ծաղկման կենացը, այն գիտության, վորի մարդիկ, հասկանալով գիտության մեջ հաստատված տրադիցիաների ուժն ու նշանակությունը և դրանք հմտորեն ոգտադործելով ի շահ գիտության, այնուամենայնիվ չեն ուզում լինել այդ տրա-

դիցիւնների ստորուկները, վորն ունի հին տրադիցիւնները, նորմա-
ները, դիրքավորումները փշրելու համար ձաղկոթ յուն, վճռակա-
նութիւն, յերբ դրանք դառնում են հնացած, յերբ դրանք աւ-
գեւակի յեն վերածվում առաջխաղացման համար, և վորը կարո-
ղանում է ստեղծել նոր տրադիցիւններ, նոր նորմաներ, նոր դիր-
քավորումներ: (Ծափահարութիւններ):

Քալիֆորնիայի (Մափառաբարձություն)։

Գիտությունն իր զարգացման մեջ ճանաչում է վոչ պակաս քաջարի մարդիկ, վորոնք կարողանում եյին փշելի հինը և ստեղծել նորը, չնայած ամեն տեսակ խոչընդոտներին, հակառակ ամեն բանի։ Գիտության այնպիսի քաջարիներ, ինչպես Գալիլեյը, Դարվինը և շատ ուրիշները, հանրաժանութ են։ Յես կուզեյի կանգ առնել գիտության այդպիսի կորիֆեյներից մեկի վրա, վորը մեկնուցն ժամանակ հանդիսանում է մեր ժամանակի մեծագույն մարդը։ Յես նկատի ունեմ Լենինին, մեր ուսուցչին, մեր դաստիարակին։ (Մափառաբարձություն)։ Հիշեցեք 1917 թիվը։ Ռուսաստանի հասարակական զարգացման գիտական անալիզի հիման վրա, միջազգային դրության գիտական անալիզի հիման վրա Լենինն այն ժամանակ յեկավ այն յեզրակացության, վոր դրությունից միակ յեկք հանդիսանում է սոցիալիզմի հաղթանակը Ռուսաստանում։ Այդ ավելի քան անսպասելի յեզրակացություն էր այն ժամանակվա գիտության շատ մարդկանց համար։ Պելեանովը, գիտության աչքի ընկնող մարդկանցից մեկը, այն ժամանակ արհամարհանքով էր խոսում Լենինի մասին՝ պնդելով, թե Լենինը գտնվում է «զառանցանքի մեջ»։ Գիտության այլ վոչ պակաս հայտնի մարդիկ պնդում եյին, թե «Լենինը խելագարվել է», թե նրան հարկավոր է թագցնել վորևե հեռու տեղ։ Այն ժամանակ Լենինի դեմ վոռնում եյին գիտության բոլոր ու ամեն տեսակ մարդիկ, վորպես մի մարդու, վորը քանդում է գիտությունը։ Բայց Լենինը չվախեցավ հոսանքին դեմ գնալուց, քալեց արագ՝ ու թյանը դեմ գնալուց։ Յեվ Լենինը հաղթեց։ (Մափառաբարձություն)։

Ահա ձեզ գերտուխյան քաջաբիւ տիպաւը, վոր համարձակորեն պայքար ե մղում հնացած գերտուխյան դեմ և ճանապարհ ե հարթում նոր գերտուխյան համար:

Այնպես էլ ե լինում, վոր գերտուլթյան ու տեխնիկայի նոր ուղիներ յերբեմն հարթում են գերտուլթյան մեջ վոչ հանրածանոթ մարդիկ, այլ գերտական աշխարհում միանգամայն անհայտ մարդիկ, հասարակ մարդիկ, պրակտիկները: Գործի նորա-

Պարսերը: Այստաղ ընդհանուր սեղանի շուրջը նստած են ընկեր-
ներ Ստախանովը և Պապանինը: Մարգիկ, վորոնք գիտական աշ-
խարհում անհայտ են, վորոնք չունեն գիտական աստիճաններ,
երենց գործի պրակտիկներն են: Բայց ռւմ հայտնի չե, վոր Ստա-
խանովն ու ստախանովականները արդյունաբերության ասպա-
րիզում իրենց գործնական աշխատանքում դեն շարտեցին, վոր-
պես հնացած, գոյություն ունեցող այն նորմաները, վորոնք
սահմանվել եյին գիտության ու տեխնիկայի հայտնի մարդկանց
կողմից, և մտքին նոր նորմաներ, վորոնք համապատասխանում
են իսկական գիտության ու տեխնիկայի պահանջներին: Ո՞ւմ
հայտնի չե, վոր Պապանինն ու պապանինականները դեբֆոդ
սառցադաշտի վրա կատարած իրենց գործնական աշխատանքով
անցողակիորեն, առանց հատուկ գծվարության, դեն շարտեցին
Արկտիկայի մասին յեղած հին պատկերացումը վորպես հնացած
և սահմանեցին նորը, վորը համապատասխանում ե իսկական
գիտության պահանջներին: Ո՞վ կարող ե ժխտել, վոր Ստախա-
նովը և Պապանինը նորարարներ են գիտության մեջ, մեր առա-
ջավոր գիտության մարդիկն են:

Ահա թե ել ինչպիսի «հրաշքներ» են լինում գիտուածյան մեջ:

Յեա խոսեցի գիտության մասին: Բայց լինում ե ամեն տե-
սակ գիտություն: Այն գիտությունը, Վորի մասին յեա խոսեցի,
Հոչվում ե ԱՌԱՋԱՎՈՐ գիտություն:

Մեր առաջավոր դիտության ծաղկման կենացը:

Առաջավոր գիտության մարդկանց կենացը:

Հենիսի և լենիսիզմի կենսացը:

Ստախանովի՝ և ստախանովականների՝ կենացը:

Պապանինի և պապանինականների կենացը: (Ծախահարու-
թյուններ):

«Խորհրդային Սոցիալիստական Համապետություն-
ների Միության Սահմանադրության 121-րդ հոդվածի
համաձայն բարձրագույն ուսումնական հաստատույն-
ներն իրագործում են ԽՍՀ Միության բոլոր քաղաքացի-
ների կրթության խաղաղ և նպատակ ունեն պատաս-
տելու առաջավոր գիտությունը և տեխնիկային տեխնի-
կական, խորհրդային հայրենիքը պաշտպանելու պատ-
աս և կամուրջակա հաստատություն կառուցման
գործին անձնակազմին նվիրված կադրեր»:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ
ՏԻՊԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ 1939 ԹՎԻ ԸՆԴՈՒՆ- ՎԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Յերեվանի բժշկական ինստիտուտի բժշկական և սան-
հիգիենիկ ֆակուլտետներն ընդունվում են Խորհրդային Միության
17-ից մինչև 35 տարեկան յերկու սեռի բոլոր քաղաքացիները,
վորոնք ունեն լրիվ միջնակարգ կրթություն (տասնամյակ, բան-
ֆակ, տեխնիկում, տասնամյա դպրոցի ծրագրի ծավալով անցած
մեծահասակների և ռազմական դպրոց), կամ վորոնք եքստերնա-
տի կարգով ստացել են միջնակարգ դպրոցի ավարտական վկա-
յական:

Ծանոթություն.— ա) Այն անձանց, վորոնք 2-րդ աս-
տիճանի դպրոցը (իննամյակ), կամ ՈՒ Խ Ս Հ-ի և Բ Խ Ս Հ-ի
յետամյա արհեստագիտական դպրոցները յոթնամյակի բա-
ղայի վրա ավարտել են մինչև 1935 թիվը, թույլատրվում
է մասնակցել ընդունելության քննություններին, միջնակարգ
դպրոցներն ավարտածներին հետ հավասարապես:

բ) Տեխնիկումներն ավարտածներին թույլատրվում է
արտադրությունից կտրված մասնակցել բարձրագույն ու-
սումնական հաստատությունների ընդունելության քննու-
թյուններին, յեթե միայն նրանք ունեն որենքով սահման-
ված յերեք տարվա արտադրական ստաժ:

Հիշյալ ստաժը չի պահանջվում այն անձնավորություն-
ներից, վորոնք Կենտգործկոմի և ԺԿՊ-ի 1933 թ. սեպտեմբե-
րի 15-ի վորոշման համաձայն մտնում են յուրաքանչյուր
տեխնիկումի շրջանավարտների 5 տոկոսի մեջ:

գ) Թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողներին
թույլատրվում է մասնակցել ընդունելության քննություն-
ներին ընդհանուր հիմունքներով՝ միջնակարգ դպրոցի ա-
վարտական վկայագիրը ներկայացնելու դեպքում սույն հոդ-
վածի համաձայն:

«Խորհրդային Սոցիալիստական Համապետություն-
ների Միության Սահմանադրության 121-րդ հոդվածի
համաձայն բարձրագույն ուսումնական հաստատություն-
ներն իրագործում են ԽՍՀ Միության բոլոր քաղաքացի-
ների կրթության իրավունքը և նպատակ ունեն պատրաս-
տելու առաջավոր գիտությունը և տեխնիկային տնտես-
ական բնագավառի, գիտական սոցիալիզմի գիտելիքներով
զինված, խորհրդային հայրենիքը պաշտպանելու պատ-
րաստ և կամունիստական հասարակության կառուցման
գործին անձնուրացորեն նվիրված կադրեր»:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ
ՏԻՊԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ 1939 թՎԻ ԸՆԴՈՒՆ- ՎԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Յերեվանի բժշկական ինստիտուտի բժշկական և սան-
հիգիենիկ ֆակուլտետներն ընդունվում են Խորհրդային Միության
17-ից մինչև 35 տարեկան յերկու սեռի բոլոր քաղաքացիները,
վորոնք ունեն լրիվ միջնակարգ կրթություն (տասնամյակի, բան-
ֆակ, տեխնիկում, տասնամյա դպրոցի ծրագրի ծավալով անցած
մեծահասակների և ռազմական դպրոց), կամ վորոնք եքստերնա-
տի կարգով ստացել են միջնակարգ դպրոցի ավարտական վկա-
յական:

Ծանոթություն.— ա) Այն անձանց, վորոնք 2-րդ աս-
տիճանի դպրոցը (իննամյակի), կամ ՈՒ Խ Ս Հ-ի և Բ Խ Ս Հ-ի
յեռամյա արհեստագիտական դպրոցները յոթնամյակի բա-
ղայի վրա ավարտել են մինչև 1935 թիվը, թույլատրվում
է մասնակցել ընդունելութային քննություններին, միջնակարգ
դպրոցներն ավարտածների հետ հավասարապես:

բ) Տեխնիկումներն ավարտածներին թույլատրվում է
արտադրությունից կտրված մասնակցել բարձրագույն ու-
սումնական հաստատությունների ընդունելութային քննու-
թյուններին, յեթե միայն նրանք ունեն որենքով սահման-
ված յերեք տարվա արտադրական ստաժ:

Հիշյալ ստաժը չի պահանջվում այն անձնավորություն-
ներին, վորոնք կենտրոնական և ԺԿԽ-ի 1933 թ. սեպտեմբե-
րի 15-ի վորոշման համաձայն մտնում են յուրաքանչյուր
տեխնիկումի շրջանավարտների 5 տոկոսի մեջ:

գ) Թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողներին
թույլատրվում է մասնակցել ընդունելութային քննություն-
ներին ընդհանուր հիմունքներով՝ միջնակարգ դպրոցի ա-
վարտական վկայագիրը ներկայացնելու դեպքում սույն հոդ-
վածի համաձայն:

2. Միջնակարգ դպրոց ավարտածները (տասնամյակ), վո-
րոնք ունեն «գերազանցիկ» ավարտական և 1939 թվին բանֆակ
ավարտողները, վորոնք ունեն գերազանց գնահատականներ բացի
գծագրությունից և նկարչությունից, ընդունվում են առանց ըն-
դունելության քննության:

Այդ իրավունքը տարածվում է նալով միջնակարգ դպրոցը
(տասնամյակ) եքստերնի կարգով գերազանց ավարտածների վրա:

3. Ինստիտուտ մտնող բոլոր անձիք, բացառությամբ յերկրորդ
կետում նշվածների, յենթարկվում են ընդունելության քննու-
թյունների հետևյալ առարկաներից.

ա) Հայոց լեզու (գրավոր շարադրություն, քերականու-
թյուն և գրականություն):

բ) Ռուսաց լեզու (գրավոր շարադրություն, քերականու-
թյուն և գրականություն):

գ) Պատմություն—Ա. Վ. Շեստակովի խմբագրությամբ հրա-
տարակված «ԽՍՀՄ Ժողովուրդների պատմության համառոտ դաս-
ընթաց»-ի ծավալով: ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության և XVIII-
կուս համագումարում ընկ. Ստալինի գեկուցումը:

դ) Մաթեմատիկա (հանրահաշիվ, յերկրաչափություն, յե-
ռանկյունաչափություն և թվաբանություն):

յե) Ֆիզիկա,

զ) Բիմիա,

ե) վորեն ոտար լեզվից—անգլերեն, գերմաներեն կամ ֆրան-
սերեն, ընդունվողի ընտրությամբ: Քննությունները կատարվում
են ԽՍՀՄ Ժողովուրդների կից՝ Բարձրագույն Դպրոցների Համա-
միութենական Կոմիտեյի կողմից հաստատված ծրագրերով:

4. Հայոց և Ռուսաց լեզուների ինչպես և մաթեմատիկայի
քննությունները կատարվում են բանավոր և գրավոր, իսկ բոլոր
մնացած առարկաներից՝ միայն բանավոր:

Ռուսաց և հայոց լեզվի գնահատականը կատարվում է
առանձին՝ գրավոր և բանավոր քննությունների արդյունքների
համաձայն և դրվում է յերկու թվանշան:

Մաթեմատիկայի գնահատականը կատարվում է ըստ գրա-
վոր և բանավոր քննությունների տված միացյալ արդյունքների
և դրվում է մի ընդհանուր թվանշան:

5. Ընդունելության քննությունները տված անձանց
թվից, այսինքն նրանցից, վորոնք ստացել են «բավարարից» վոչ

քածր գնահատական, ընդունվում են ավելի բարձր գնահատական
ստացողները: Տվյալ ֆակուլտետը կոնկուրսի հետևանքով չնդուն-
վողները՝ ընդունվում են այլ ֆակուլտետ, վականտ տեղ լինելու
դեպքում, յեթե այդ ֆակուլտետի համար քննությունները տված-
ներով չի լրացվել պահանջված կոնտիգենտը:

Յերկրորդ անգամ քննվել չի թույլատրվում:

6. Բժշկական ինստիտուտ ընդունվելու դիմումների ըն-
դունելությունը կատարվում է հունիսի 20-ից մինչև ոգոստո-
սի 1-ը:

Դիմումներ կարող են տալ Խորհրդային Միության բոլոր
քաղաքացիները, անկախ դիմողի բնակատեղից:

Դիմումի մեջ պետք է նշված լինի, թե դիմողը վո՞ր ֆա-
կուլտետն է ընտրել:

Դիմումները տրվում են ինստիտուտի դիրեկտորի անունով,
կցելով (դիմումի ձեռ, տես «Կոմունիստ» (ռուսերեն) թերթի ս/թ
16/V № 111)

ա) Մանրամասն ինքնակենսագրություն:

բ) Վկայական միջնակարգ դպրոցն ավարտելու մասին (բնա-
գիրը):

գ) Անձնագիր (ներկայացվում է անձամբ):

դ) Յերեք հատ լուսանկար (նկարված առանց գլխարկի. ցան-
կալի յե 3×4 սմ. չափի) դիմողի ստորագրությամբ յուրա-
քանչյուրի վրա, հաստատված պետական հիմնարկի կողմից:

յե) Տեղեկանք զինվորական դրության մասին (զինապարտ-
ների համար):

7. Բոլոր դիմումները քննության է առնվում ընդունող
հանձնաժողովի կողմից, վորի վորոշումներն ուժի մեջ են մտնում
դիրեկտորի կողմից հաստատվելուց հետո:

Դիմումները ներկայացնելուց հինգ ուրվա ժամկետում հայտ-
նվում է դիմողին, թե նրան թույլատրված է մասնակցել ընդու-
նելության քննություններին, թե վոչ:

Ընդունելության քննություններին չթույլատրվելու մասին
բողոքներ կարելի յե տալ համապատասխան ժողկոմատի կամ
գերատեսչության ուսումնական հաստատությունների վարչու-
թյանը, կցելով փաստաթղթերը (ինքնակենսագրություն, վկա-
յագրի պատճեն, ընդունելության հանձնաժողովի արձանագրու-
թյան քաղվածքը):

Ուսումնական հաստատությունների գլխավոր վարչությունը

պարտավոր ե պատասխանել դիմումին՝ այն ստացվելու մոմենտից վոչ ուշ, քան 3 որվա ընթացքում:

8. Ընդունելության քննությունները տեղի յեն ունենում ոգոստոսի 1-ից մինչև 20-ը, իսկ ուսանողների ընդունումը կատարվում է ոգոստոսի 21-ից մինչև 25-ը:

9. Ընդունելության քննությունները կատարվում են հատուկ հանձնաժողովների կողից, վորոնց նշանակում է դիրեկտորը:

10. Ամեն մի ընդունվողի տրվում է քննական թերթիկ իր լուսանկարով:

11. Ընդունելության քննությունների արդյունքները վորոշվում են առանձին՝ ըստ յուրաքանչյուր առարկայի, հետևյալ գնահատականներով՝ «գերազանց», «լավ», «միջակ», «անբավարար»:

12. Մինչ ընդունելության քննություններ սկսելը, ինստիտուտի դիրեկտորը կազմակերպում է բոլոր ընդունվողների բժշկական քննություն. բժշկական հանձնաժողովները ղեկավարվում են այն հիվանդությունների ցանկով, վորոնք խանգարում են սովյալ ուսումնական հաստատությունը մտնելուն: Այդ ցանկը հաստատում են Պ Ս Հ Մ Առօրյակում և Բարձրագույն Դպրոցի գործերի Կոմիտեն:

13. Ստուգման և բժշկական քննության արդյունքները հանձնվում են ընդունելության հանձնաժողովին, վորը վորոշում է կայացնում ինստիտուտն ընդունելու մասին:

14. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունն ընդունված և տարվա սկզբից առանց հարգելի պատճառների պարապմունքի չեկած անձինք, ուսանողների հաշվից հանվում են:

15. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների դիրեկտորներին թույլատրվում է ազատ տեղեր լինելու դեպքում ուսանողների թվում ընդունել այն անձանց, վորոնք հաջող քննություն են բռնել ուրիշ բարձրագույն դպրոցում, բայց չեն ընդունվել ազատ տեղ չլինելու, կամ ըստ առողջության վիճակի սովյալ մասնագիտության պահանջներին համապատասխան չլինելու պատճառով:

Ուրիշ բարձրագույն դպրոցում քննություն բռնած անձանց համար դիմումներ (գրավոր կամ հեռագրով) ներկայացնելու վերջին ժամկետը նշանակվում է սեպտեմբերի 5-ը: Նույն ժամկետը սահմանվում է այն գերազանցիկների համար, վորոնք չեն

ընդունվել բարձրագույն դպրոց ազատ տեղեր չլինելու պատճառով:

16. Ուսանողների թվում չհաշվելու առթիվ բողոքներ կարելի չեն տալ մինչև ուսումնական տարվա սկիզբը՝ համապատասխան ժողկոմատի կամ գերատեսչության ուսումնական հաստատությունների վարչությանը, կցելով փաստաթղթեր (ինքնակենսագրություն, վկայագրի պատճեն, քննող և ընդունող հանձնաժողովների արձանագրությունների քաղվածքները):

Ուսումնական հաստատությունների գլխավոր վարչությունները պարտավոր են պատասխանել դիմումին՝ այն ստացվելու մոմենտից վոչ ուշ, քան յերեք որվա ընթացքում:

17. Քննությունների չթույլատրված և իրենց ցանկությամբ չմասնակցած կամ քննությունները չբռնած անձանց, նույնպես և քննությունները բռնած, սակայն ազատ տեղեր չլինելու կամ առողջական վիճակի պատճառով չընդունված անձանց ներկայացրած փաստաթղթերը վերադարձվում են, նրանց կողմից համապատասխան դիմում ստացվելուց կամ ընդունող հանձնաժողովի կողմից մերժելու մասին վորոշում կայացնելուց հետո վոչ ուշ, քան յերկու որվա ընթացքում:

1939 թվին ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՆԴՈՒՆՎԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն ընդունվում են ԽՍՀ Միության 17-ից մինչև 35 տարեկան յերկուսուրի քաղաքացիները, վորոնք ունեն լրիվ միջնակարգ կրթություն (տասնամյակ, բանֆակ, տեխնիկում, ուսումնարան, մեծահասակների միջնակարգ դպրոց, տասնամյակի ծրագրի ծավալ ունեցող ուսումնական դպրոցներ), կամ վորոնք եքստերնի կարգով ստացել են միջնակարգ դպրոցի ավարտական վկայական:

Ծանոթություն.— ա) Այն անձանց, վորոնք 2-րդ աստիճանի դպրոցը (9-ամյակ), կամ ՌԽՍՖՀ-ի և ԲԽՍՀ-ի յեռամսյա արհեստագիտական դպրոցները՝ 7-ամյակի բաղայի վրա ավարտել են մինչև 1935թ., թույլատրվում է մասնակցել ԲՈՒՀ-երի ընդունելության քննություններին միջնակարգ դպրոցներն ավարտողների հետ հավասարապես:

բ) Տեխնիկում, ուսումնարան ավարտածներին թույլատրվում է մասնակցել արտադրությունից կտրված բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ընդունելության քննություններին, յեթե միայն նրանք ունեն որենքով սահմանված 3 տարվա արտադրական ստաժ: Այն անձինք, վորոնք ունեն միջնակարգ բժշկական դպրոցի ծավալով վերջացրած կրթություն և իրենց մասնագիտությունից յեբեք տարվա գործնական աշխատանքի ստաժ, ԲՈՒՀ-երն ընդունվում են ընդհանուր հիմունքներով:

Հիշված ստաժը չի պահանջվում այն անձնավորություններից, վորոնք Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1933 թվի սեպտեմբերի 15-ի վորոշման համաձայն մտնում են յուրաքանչյուր տեխնիկումի շրջանավարտների 50%-ի մեջ:

Թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողներին թույլատրվում է մասնակցել ընդունելության քննություններին ընդ-

հանուր հիմունքներով, յեթե նրանք ունեն միջնակարգ դպրոցի ավարտական վկայական, սույն հոդվածի համաձայն:

Ուսումնարան ավարտածները համարվում են ԽՍՀՄ-ի այնքաղաքացիները, վորոնք ունեն տեխնիկական, մանկավարժական, գեղարվեստական, յերաժշտական և թատերական ուսումնարանների ավարտական վկայական:

2. Միջնակարգ դպրոց (տասնամյակ) ավարտողները, վորոնք ունեն գերազանցիկ ավարտական վկայական, ինչպես նաև 1939 թ. բանֆակ ավարտածները, վորոնք բոլոր առարկաներից, բացի գծագրությունից և նկարչությունից, ունեն «գերազանց» թվանշաններ, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն ընդունվում են առանց ընդունելության քննությունների:

Այդ իրավունքը տարածվում է նաև միջնակարգ դպրոցն եքստերնի կարգով գերազանց ավարտածների վրա:

3. Այն անձնավորությունները, վորոնք 1939 թ. ավարտել են տեխնիկումը, ուսումնարանը և բոլոր առարկաներից (բացի գծագրությունից, նկարչությունից և ֆիզկուլտուրայից) ունեն «գերազանց» թվանշան և մտցված են յուրաքանչյուր տեխնիկումի շրջանավարտների 50%-ի մեջ և բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները մտնում են իրենց մասնագիտությունների գծով, — ընդունվում են առանց ընդունելության քննությունների:

Ծանոթություն.— Տասնամյակի, տեխնիկումի, ուսումնարանի և բանֆակի գերազանցիկները, վորոնք առանց ընդունելության քննությունների ԲՈՒՀ-երը մտնելու իրավունք ունեն, շինարարական, ճարտարապետական և գեղարվեստական բարձրագույն դպրոցները կամ ֆակուլտետներն ընդունվելու դեպքում յենթարկվում են ստուգողական քննությունների նկարչությունից և գծագրությունից իսկ յերաժշտական և թատերական բարձրագույն դպրոցներն ընդունվողները յենթարկվում են ստուգողների ըստ մասնագիտությունների:

4. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները մշտնող բոլոր անձինք, բացառությամբ 2-րդ կետում նշվածների, յենթարկվում են ընդունման քննությունների հետեվյալ առարկաներից.

ա) Ռուսաց լեզու (գրավոր շարադրություն, քերականություն, գրականություն): Այն բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, վորտեղ դասավանդումը տարվում է այլ լե-

զուններով, անց ե կացվում նաև քննությունն այն լեզվից, վորով տեղի յե ունենում դասավանդումը տվյալ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում:

բ) ԽՍՀՄ-ի ժողովրդների պատմությունն և ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրություն,

գ) Մաթեմատիկա,

դ) Ֆիզիկա,

յե) Բիմիա,

զ) Վորեն մեկ ոտար լեզվից—անգլերեն, գերմաներեն կամ ֆրանսերեն—ընդունվողի ընտրությամբ:

Գյուղատնտեսական, պատմական և լեզվագրական, իրավաբանական, տնտեսագիտական և աշխարհագրական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները և ֆակուլտետները մտնողները յենթարկվում են լրացուցիչ քննությունների—աշխարհագրությունից:

Շինարարական, ճարտարապետական և գեղարվեստական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները մտնողները յենթարկվում են լրացուցիչ քննությունների նկարչությունից և գծագրությունից, իսկ կինեմատոգրաֆիայի, ֆիզիկական կուլտուրայի, յերաժշտական և թատերական բարձրագույն դպրոցներ մտնողները յենթարկվում են լրացուցիչ քննությունների ըստ մասնագիտության:

Քննությունները կատարվում են ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական կից՝ Բարձրագույն դպրոցների համամիութենական կոմիտեյի հաստատած ծրագրերով:

Գյուղատնտեսության մեխանիզացիայի, ինժեներատնտեսական, անասնաբուժական, զոոտեխնիկական հիդրոմելիորատիվ, անտառատնտեսային ԲՈՒՀ-երն ու ֆակուլտետները մտնողները աշխարհագրությունից լրացուցիչ քննության չեն յենթարկվում:

5. Ռուսաց լեզվի և այն լեզվի, վորով տարվում ե դասավանդումը տվյալ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում, ինչպես և մաթեմատիկայի քննությունները կատարվում են բաժնավոր և գրավոր, իսկ բոլոր մնացած առարկաներից՝ միայն բանավոր:

Ռուսաց լեզվի և այն լեզվի գնահատականը, վորով տարվում ե դասավանդումը տվյալ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում, կատարվում ե առանձին՝ գրավոր և բանավոր քննությունների համաձայն և դրվում ե յերկու թվանշան:

Մաթեմատիկայի գնահատականը կատարվում ե ըստ տված գրավոր և բանավոր քննությունների միացյալ արդյունքների և դրվում ե մի հանրագումարային թվանշան:

6. Ընդունելության քննությունները տվող անձանց թվից, այսինքն նրանցից, վորոնք ստացել են «միջակից» վոչ ցածր թվանշան, բարձրագույն ուսումնական հաստատություն ընդունվում են ավելի բարձր թվանշան ստացողները:

Այն անձինք, վորոնք կոնկուրսով չեն ընդունվել այն ֆակուլտետը, վորի համար քննություն են տվել, ընդունվում են այլ ֆակուլտետ, յեթե կան ազատ տեղեր այդ ֆակուլտետի համար քննություն տված թեկնածուներին ընդունելուց հետո:

Ցերկրորդ անգամ քննվել չի թույլատրվում:

7. Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն ընդունվելու վերաբերյալ դիմումները տրվում են հունիսի 20-ից մինչև ոգոստոսի 1-ը:

Դիմումներ կարելի յե տալ Միության ամեն մի բարձրագույն ուսումնական հաստատության, անկախ դիմողի բնակատեղից: Դիմումի մեջ պետք ե նշված լինի, թե դիմողը, վոր ֆակուլտետն ու մասնագիտությունն ե ընտրել: Դիմումները տրվում են բարձրագույն ուսումնական հաստատության դիրեկտորի անունով, կցելով՝

ա) մանրամասն ինքնակենսագրություն,

բ) վկայական միջնակարգ դպրոցն ավարտելու մասին (իսկականը),

գ) անձնագիր (ներկայացվում ե անձամբ),

դ) յերեք հատ լուսանկար, նկարված առանց գլխարկի, ցանկալի յե 3—4 սանտիմետր չափի, դիմողի ստորագրությամբ յուրաքանչյուրի վրա, հաստատված պետական հիմնարկի կողմից,

յե) տեղեկանք դիմորական դրության մասին (զինապարտների համար):

8. Դիրեկտորին կից և նրա նախագահությամբ (առանց փոխարինելու իրավունքի) կազմակերպվում ե ընդունելության հանձնաժողով հետևյալ կազմով՝ դիրեկտորի տեղակալ ուսումնական մասի գծով, ֆակուլտետի ղեկանները և յերկու պրոֆեսոր: Ընդունելության հանձնաժողովը քննում ե ներկայացրած բոլոր դիմումները և կազմում ե ընդունելության քննություններին թույլատրած անձանց ցուցակը:

Դիրեկտորն ու ընդունելության հանձնաժողովի անդամները

պարտավոր են անձամբ ծանոթանալ յուրաքանչյուր ընդունվողին հետ և անձամբ ստուգել ընդունվողների բոլոր փաստաթղթերը:

Ընդունելության հանձնաժողովի բոլոր վորդուներն ուժի մեջ են մտնում դիրեկտորի հաստատումից հետո: Դիմումները ստանալու մոմենտից սկսած հինգ որվա ընթացքում դիրեկտորը պարտավոր է հայտնել դիմողին՝ թույլատրվում է արդյոք նրան մասնակցել ընդունելության քննություններին, թե՞ վոչ:

Ընդունելության քննություններին չթույլատրելու մասին բողոքներ կարելի չէ տալ համապատասխան ժողովմատի կամ գերատեսչության ուսումնական հաստատությունների վարչությանը, կցելով փաստաթղթերը (ինքնակենսագրությունը, ավարտական վկայականի և մերժման պատճառի մասին բարձրագույն ուսումնական հաստատության դիրեկտորի տեղեկացման պատճենները: Ուսումնական հաստատությունների գլխավոր վարչությունը պարտավոր է պատասխանել բողոքին՝ վերջինի ստացվելու մոմենտից վոչ ուշ քան 3 որվա ընթացքում:

9. Ընդունելության քննությունները տեղի չեն ունենում ոգոստոսի 1-ից մինչև 20-ը, իսկ ուսանողների ընդունումը կատարվում է ոգոստոսի 21-ից մինչև 25-ը:

Մանրաթյուն. — Այն բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում և ֆակուլտետներում, վորտեղ գերազանցիկների դիմումների քանակը գերազանցում է յեղած տեղերի քանակի 50 տոկոսին, դիրեկտորներին թույլատրվում է գերազանցիկների ընդունումը կատարել ոգոստոսի 1-ից մինչև 10-ը, ապահովելով գերազանցիկների համար տեղերի 60 տոկոսը:

10. Ընդունելության քննությունները կատարում են հանձնաժողովները, վորոնց նշանակում է դիրեկտորը:

11. Ամեն մի ընդունելության քննության մասնակցողին հանձնվում է քննական թերթիկ իր լուսանկարով:

12. Ընդունելության քննությունների արդյունքները վորոշվում են առանձին՝ ըստ յուրաքանչյուր առարկայի, գնահատականների (թվանշանների) հետևյալ կարգի գնահատականներով՝ «գերազանց», «լավ», «միջակ», «անբավարար»:

13. Մինչև ընդունելության քննությունների սկսվելը բարձրագույն ուսումնական հաստատության դիրեկտորը կազմակերպում է բոլոր ընդունվողների բժշկական քննություն:

Բժշկական հանձնաժողովները ղեկավարվում են այն հիվանդությունների ցանկով, վորոնք խանգարում են տվյալ ուսումնական հաստատությունն ընդունվելուն: Հիվանդությունների ցանկը հաստատում է ԽՍՀՄ-ի Սոցիալիզմատը և Բարձրագույն դպրոցների գործերի համաժողովական կոմիտեն:

14. Ընդունելության ստուգման և բժշկական քննության արդյունքները հանձնվում են ընդունող հանձնաժողովին, վորը վորոշում է կայացնում բարձրագույն ուսումնական հաստատություն հաշվեգրելու մասին:

Ընդունելությունը բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում կատարվում է դիրեկտորի միանշյա պատասխանատվությամբ:

15. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունն ընդունված և տարվա սկզբին առանց հարգելի պատճառների պարապմունքի չեկած անձինք հանվում են ուսանողների ցուցակից:

16. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների դիրեկտորներին թույլատրվում է ազատ տեղեր լինելու ղեկավար ընդունել այն անձանց, վորոնք հաջող քննություն են տվել այլ բարձրագույն դպրոցում, բայց չեն ընդունվել ազատ տեղ չլինելու կամ թե իրենց առողջության վիճակով տվյալ մասնագիտության պահանջներին անհամապատասխան լինելու պատճառով: Ուրիշ բարձրագույն դպրոցում քննություն բռնած անձանց համար դիմումներ (գրավոր կամ հեռագրով) ներկայացնելու վերջին ժամկետը նշանակվում է սեպտեմբերի 5-ը: Նույն ժամկետը նահանսվում է այն գերազանցիկների համար, վորոնք չեն ընդունվել ուրիշ բարձրագույն դպրոց, ազատ տեղեր չլինելու պատճառով:

17. ԲՈՒՀ-ում չընդունվելու առթիվ բողոքներ կարելի չէ տալ մինչև ուսումնական տարվա սկիզբը՝ համապատասխան ժողովմատի կամ գերատեսչության ուսումնական հաստատությունների վարչությանը, կցելով փաստաթղթեր (ինքնակենսագրություն, վկայականի պատճեն, քննող և ընդունող հանձնաժողովի արձանագրությունների քաղվածքները):

Ուսումնական հաստատությունների գլխավոր վարչությունը պարտավոր է պատասխանել բողոքին վոչ ուշ քան 3 որ հետո բողոքը ստանալու մոմենտից:

18. Քննություններին չթույլատրված և իրենց ցանկությամբ չմասնակցած, կամ քննությունները չբռնած անձանց,

նույնպես և քննութիւնները բռնած, սակայն աղատ տեղեր չլինելու կամ առողջական վիճակի պատճառով չընդունված անձանց ներկայացրած փաստաթղթերը վերադարձվում են նրանցից համապատասխան դիմում ստացվելուց կամ ընդունող հանձնաժողովի կողմից մերժելու մասին վերջում կայացնելուց հետո, վոչ ուշ քան 2 օրվա ընթացքում:

ԽՍՀՄ Ժողկոմխտհիճ Կից Բարձրագույն
Պարոնների գործերի Համամիութենական
Կոմիտեի Նախագահ՝ Ս. ԿԱՅՏՍՆՈՎ,

10 մարտի 1939 թ.

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. Բ Վ ա ր ա ն ու ր յ ու ճ

1. Լավ գիտենալ ամբողջ և կոտորակային թվերով կատարվող գործողությունները:

2. Թվերի՝ 2-ի, 3-ի, 4-ի, 5-ի, և 9-ի վրա բաժանելիության հատկանիշները: Թվերի վերածումը պարզ բազմապատկիչների, ամենափոքր ընդհանուր բազմապատկիչ և ամենամեծ ընդհանուր բաժանարարը գտնելը:

3. Հասարակ կոտորակների վերածումը տասնորդական կոտորակներ և ընդհակառակը:

4. Չափերի մետրական սխառմը:

5. Քանորդական հարաբերություն և քանորդական համեմատություն: Քանորդական համեմատություն հիմնական հատկությունը: Մեծությունների ուղիղ և հակադարձ համեմատականությունը: Հասկացողություն միջին թվաբանականի և միջին յերկրաչափականի մասին:

6. Տված թվի տոկոսը գտնելը: Տված տոկոսով թվի գտնելը: Յերկու թվերի տոկոսային հարաբերությունը:

2. Հ ա ն ր ա հ ա ղ

1. Հանրահաշվական սիմվոլների ճշգրիտ ու գիտակցական տգտագործումը, հանրահաշվական բանաձևերի ընթերցումը, նրանց կազմումը կոնկրետ առաջադրությունների հիման վրա և թվական արժեքների (նշանակություններ) գտնելը: Գործողությունների կարգը:

2. Հարաբերական թվերի գումարումը, հանումը, բազմապատկումը և բաժանումը: Թվային առանցք:

3. Հանրահաշվական ամբողջ արտահայտությունները և նրանց հետ կատարվող գործողությունները (ներառյալ նաև բազմաանդամների բաժանումը բազմանդամների վրա):

4. Հանրահաշվական արտահայտությունների կրճատ բազմապատկումն ու բաժանումն ըստ հետևյալ բանաձևերի:

$(a \pm b)^2$; $(a \pm b)^3$; $a^2 - b^2$; $a^3 \pm b^3$; $a^n \pm b^n$, յերբ «n»-ը ամբողջ է և > 0 :

$(x - a)$ -ի վրա ամբողջ բազմանդամի բաժանելիության թեորեմը (Բեզուշի թեորեմը):

5. Բազմապատկիչների վերլուծելու ամենապարզ դեպքերը: ա) ընդհանուր բազմապատկիչը փակագծից դուրս բերելը, բ) կրճատ բազմապատկման բանաձևերից ոգտվելը և գ) խմբավորումների մեթոդը:

6. Հանրահաշվական կոտորակների ձևափոխումները և գործողությունները նրանց հետ:

7. Հավասարություն յերկու տեսակ՝ նույնություն և հավասարում: Հավասարումների հիմնական հատկությունները: Մեկ անհայտով առաջին աստիճանի հավասարումներ կազմելն ու լուծելը:

8. Յերկու և յերեք անհայտով առաջին աստիճանի հավասարումների սիստեմ կազմելն ու լուծելը: Առաջին աստիճանի հավասարումների սիստեմի հետազոտումը.

ա) գործակիցների հավասարման յեղանակը,
բ) տեղադրման յեղանակը:

9. Անհավասարությունների ընդհանուր հատկությունները: Անհավասարության յերկու տեսակ:

1-ին աստիճանի անհավասարության լուծումը:

10. Հասկացողություն Ֆունկցիայի մասին, փոփոխական և հաստատուն մեծություններ, կախյալ և անկախ փոփոխական մեծություններ:

Հասկացողություն հարթության կետի կոորդինատների մասին: Ուղիղ և հակադարձ համեմատական կապակցության գրաֆիկ պատկերումը: Հավասարումների գրաֆիկը:

$$y = kx + b \quad y = ax^2 \quad y = ax^2 + bx + c$$

11. Արտադրյալի, աստիճանի և կոտորակի աստիճան բարձրացնելը:

12. Արմատ հանելը: Ամբողջ թվերից, հասարակ և տասնորդական կոտորակներից քառակուսի արմատ հանելը: Նշանների կանոնն արմատ հանելիս:

0,1, 0,01 և այլն մոտավոր ճշտությամբ արմատ հանելը:

13. Արտադրյալից, կոտորակից և աստիճանից վորեև աստիճան արմատ հանելը:

Հասկացողություն իռւացիոնալ թվի մասին:

Գործողություններ արմատների վրա:

Կոտորակները հայտարարի իռւացիոնալից ազատելը:

14. Մեկ անհայտով 2-րդ աստիճանի հավասարում կազմելը և լուծելը: Քառակուսի հավասարման գործակիցների և արմատների կապակցությունը: Քառակուսի հավասարման արմատների հետազոտությունը: 2-րդ աստիճանի յեռանդամի վերլուծումը բազմապատկիչների:

15. Յերկքառակուսի (բիկվադրատ) հավասարումներ: Արմատանշանի տակ անհայտ պարունակող հավասարումներ: Բարձր աստիճանի հավասարումներ՝ յերկանդամ, յեռանդամ, վերադարձ՝ 3-րդ և 4-րդ աստիճանի:

2 անհայտով 2-րդ աստիճանի հավասարումների սիստեմներ կազմելը և լուծելը:

16. Կոմպլեքս թվեր և գործողություններ նրանցով: Կոմպլեքս թվի յեռանկյունաչափական ձևը:

17. Թվաբանական պրոգրեսիա: Թվաբանական պրոգրեսիայի վորեև անդամի և նրա անդամների գումարի հաշվումը:

18. Յերկրաչափական պրոգրեսիա: Յերկրաչափական պրոգրեսիայի վորեև անդամի և նրա անդամների գումարի հաշվումը: Անվերջ յերկրաչափական պրոգրեսիա: Անվերջ նվազող յերկրաչափական պրոգրեսիայի անդամների գումարի հաշվումը:

19. Յուլցի հասկացողության ընդհանրացումը, զրո, բացասական և կոտորակային ցուցիչներ ունեցող աստիճան: Գործողություններ ցանկացած ցուցիչներ ունեցող աստիճանների վրա:

20. Հասկացողություն լոգարիթմի մասին: Լոգարիթմների ընդհանուր հատկությունները: Լոգարիթմական ֆունկցիայի գրաֆիկը:

21. Արտադրյալի, քանորդի, աստիճանի և արմատի լոգարիթմները: Արտահայտություններ լոգարիթմելը: Պոտենցիել: Լոգարիթմների մի սիստեմից մյուսին անցնելու մոդուլը:

22. Տասնորդական լոգարիթմների հատկությունները: Լոգարիթմների աղյուսակների ոգնությունը հաշվելը (4 կամ 5 նիշնոց):

23. Յուրացային և լուրջարիթմական հավասարումների լուծելը՝
Բարդ տոկոսների հաշվումը:

24. Միացությունների ձևերը՝ կարգավորություններ, տեղափոխություններ և զուգադրություններ: Կարգավորությունների, տեղափոխությունների և զուգադրությունների թվի համար բանաձևերի արտածումը: $C_m^n = C_m^{m-n}$ հավասարության ապացուցումը:

25. $(x+a) \cdot (x+b) \dots (x+k) = X^n + S, X^{n-1} + \dots$ ֆորմուլայի արտածումը:

Հասկացողություն լիակատար մաթեմատիկական ինդուկցիայի մեթոդի մասին: Նյութոսի բինոմի բանաձևի արտածումն ամբողջ և դրական ցուցչի համար: Ընդհանուր անդամի բանաձևը:

$(x+a)^m$ -ի վերլուծման անդամների և գործակիցների հատկությունները:

Յ. Յ ե ռ կ ռ ա չ ա փ ու թ յ ու ն

1. Ուղիղ, ճառագայթ, հատված: Ուղիղ գծի հատվածների գումարն ու տարբերությունը, հասկացողություն անկյան մասին, անկյունների գումարն ու տարբերությունը: Ուղիղ և կից անկյունների հատկությունը: Ուղղաձիգ անկյունների հատկությունը:

2. Յեռանկյունի (ներա միջնագծերը, բարձրությունները և կիսորդները): Յեռանկյունների տեսակները:

3. Հավասարասրունք յեռանկյան հատկությունները:

Յեռանկյունների հավասարության յերեք դեպքերը: Յեռանկյան արտաքին անկյան թեորեմը:

4. Յեռանկյան կողմերի և անկյունների կապակցությունը, ուղղահայաց և թեք գծերի հատկությունը: Ուղղանկյուն յեռանկյունների հավասարությունը:

5. Հասկացողություն կիտերի յերկրաչափական տեղի մասին: Ուղիղի հատվածի միջուղահայացի (միջակիտում կանգնեցրած ուղղահայացի) և անկյան կիսորդի հատկությունները:

6. Կառուցման հիմնական խնդիրներ՝

ա) ուղիղի վրա տվյալ կետում կառուցել տված անկյան հավասար անկյուն,

բ) տված անկյունը կիսել:

գ) տված հատվածը կիսել,

դ) ուղիղի վրա տված կետում ուղղահայաց կանգնեցնել,

յե) ուղիղից դուրս տված կետից ուղղահայաց իջեցնել,

զ) կառուցել յեռանկյունի, յերբ տրված են 3 կողմերը, մի կողմը և յերկու անկյունները, յերկու կողմերն ու նրանցով կազմված անկյունը:

7. Զուգահեռ ուղիղներ: Զուգահեռ ուղիղների աքսիոման: Յերկու ուղիղների զուգահեռության պայմանները: Ուղիղից դուրս գտնվող կետից այդ ուղիղին զուգահեռ անցկացնելը:

8. Զուգահեռ և ուղղահայաց կողմեր ունեցող անկյունների հատկությունները:

Յեռանկյան և բազմանկյան անկյունների գումարումը:

9. Զուգահեռագիծ և սեղան: Զուգահեռագծի կողմերի և անկյունների հատկությունները: Զուգահեռագծի, ուղղանկյան, շեղանկյան և քառակուսու անկյունագծերի հատկությունները:

10. Յեռանկյան և սեղանի միջին գծի հատկությունները: Հատվածի բաժանումը մի քանի հավասար մասերի:

11. Շրջագիծ, կենտրոն, տրամագիծ, շառավիղ: Կենտրոնական անկյուններ, աղեղներ և նրանց ձգող լարերը: Շոշափողներ, շոշափման կետից անցկացրած շառավղի հատկությունները: Յեռանկյան մեջ ներգծած շրջանի, նրա շուրջն արտագծած շրջանի կենտրոնը:

12. Կենտրոնական ներգծված, լարով ու շոշափողով կազմված և արտագծած անկյունների չափումը: Արտաքին կետից շրջանագծին շոշափող տանելը:

13. Հասկացողություն համաչափելի և անհամաչափելի հատվածների մասին. համեմատական հատվածներ՝ անկյան կողմերը հատող զուգահեռագծերի հատկությունները. հատվածի բաժանումը տված հատվածներին համեմատական մասերի: Տված յերեք հատվածներին համեմատական 4-րդ հատվածի կառուցումը:

14. Յեռանկյունիների և բազմանկյունիների նմանությունը: Տված յեռանկյան և բազմանկյան նման յեռանկյունի և բազմանկյունի կառուցելը: Յեռանկյունիների նմանության թեորեմները: Յեռանկյան ներքին անկյան կիսորդի հատկության վերաբերյալ թեորեմը:

15. Մետրական հարաբերակցություններն ուղղանկյուն յեռանկյան մեջ: Ուղիղ անկյան գագաթից ներքնաձիգի վրա իջեցրած ուղղահայացի հատկությունը: Պյութագորի թեորեմը: Յեռ-

անկյան սուր և բութ անկյան դիմաց ընկած կողմի քառակուսին: Համեմատական հատվածները շրջանի մեջ:

$$X = \sqrt{a^2 + b^2}, \quad X = \frac{ab}{c}, \quad X = \frac{a^2}{c}, \quad X = \sqrt{ab} \quad \text{արտահայտու-$$

թյունների կառուցումը:

16. Կանոնավոր բազմանկյունիներ: Կանոնավոր բազմանկյան մեջ և շուրջը ինչպես ներգծել և արտագծել շրջագծի: Կանոնավոր բազմանկյունիների նմանությունը և նրանց պարագծի հարաբերությունը:

17. Ներգծված ու արտագծված կանոնավոր վեցանկյան, քառակուսու և յեռանկյան կողմի արտահայտությունը շրջանի շառավղի միջոցով:

18. Ուղղանկյան, զուգահեռագծի, յեռանկյան, սեղանի և կանոնավոր բազմանկյան մակերեսների չափումը: Ֆեռանկյան մակերեսի բանաձևը նրա 3 կողմերի միջոցով: Նման յեռանկյունիների և բազմանկյունիների մակերեսների հարաբերությունը վերաբերյալ թեորեմը:

19. Հասկացողություն սահմանի մասին: Շրջագծի յերկարությունը վորպես ներգծված և արտագծված կանոնավոր բազմանկյունների պարագծերի սահման, նրանց կողմերի թիվը անվերջ կրկնապատկելու դեպքում: Շրջանագծի յերկարությունը բանաձևը: Հասկացողություն π թիվը հաշվելու մասին:

Շրջանի մակերեսը, վորպես ներգծված և արտագծված կանոնավոր բազմանկյունիների մակերեսների սահման:

20. Հարթության ուղղահայաց ուղիղը: Հարթության նկատմամբ ուղիղ գծի ուղղահայաց լինելու պայմանը: Ֆերեք ուղղահայացների թեորեմը:

21. Ուղիղ գծի ու հարթության և յերկու հարթությունների զուգահեռությունը պայմանները:

22. Ֆերկնիստ անկյունները և նրանց գծային անկյունները: Ֆերկնիստ անկյունները գծայիններով չափելը: Ուղղահայաց հարթություններ: Ֆերկու հարթությունների ուղղահայացությունը պայմանը:

23. Ուղիղ գծի և հարթության միջև կազմված անկյունը: Խաչաձև ուղիղներ և նրանց միջև կազմված անկյունը:

24. Պրիզմաներ, պրիզմայի կողմնային մակերեւոյթը, զուգահեռանիստ, նրա նիստերի և անկյունագծերի հատկությունները,

նրա անկյունագծի և յերեք չափումների միջև յեղած առնչությունը: Ուղղանկյուն զուգահեռանիստ:

25. Բուրգ: Բուրգի զուգահեռ հատվածների հատկությունները, լրիվ և հատած բուրգի կողմնային մակերեւոյթը:

26. Պրիզմայի, լրիվ և հատած կոնի ծավալը:

27. Դլանի, կոնի և հատված կոնի կողմնային մակերեւոյթը և ծավալը:

28. Գունդ, գնդի հատումը հարթությամբ: Գնդի շոշափող հարթությունը: Գնդի մեծ և փոքր շրջանները: Գնդի մակերեւոյթը: Գնդային գոտու և սեգմենտի մակերեւոյթը: Գնդի ծավալը: Գնդային սեկտորի ծավալը:

29. Պարզագույն մարմինների պտտման մակերեւոյթները և ծավալների հաշվումը:

Ա. Ֆ ե ա ն կ յ ու ն ա չ ա փ ու թ յ ու ն

1. Ֆեռանկյունաչափական ֆունկցիաները՝ վորեւ անկյան սինուսը, կոսինուսը, տանգենսը, կոտանգենսը, սեկանսը և կոսեկանսը: 30, 60 և 45 անկյունների ֆունկցիաները:

Ֆեռանկյունաչափության ֆունկցիաների փոփոխումը կապակցված անկյան 0-ից մինչև 360 փոփոխվելու հետ:

Հասկացողություն յեռանկյունաչափական ֆունկցիաների պարբերականության մասին:

2. Միենույն արգումենտի յեռանկյունաչափական ֆունկցիաների կապակցությունը: Ֆեռանկյունաչափական ֆունկցիաների տվյալ թվական արժեքին (նշանակության) համապատասխանող անկյան կառուցումը:

Միենույն սինուս, կոսինուս, տանգենս, կոտանգենս ունեցող անկյունների ընդհանուր ձևը:

3. Դրական և բացասական անկյունները, բացասական արգումենտների յեռանկյունաչափական ֆունկցիաները:

4. Անկյունների չափման յերկու յեղանակը: Ռադիան:

5. Վորեւ անկյան յեռանկյունաչափական ֆունկցիաների վերածումը սուր անկյան յեռանկյունաչափական ֆունկցիաների:

6. Գումարման թեորեմն ու նրա հետեւանքները՝

$$\sin(a \pm \beta); \cos(a \pm \beta); \operatorname{tg}(a \pm \beta)$$

7. Կրկնակի և կես անկյան յեռանկյունաչափական ֆունկցիաները:

8. Ֆեռանկյունաչափական արտահայտությունները լոգարիթ-

մելու համար հարմար տեսքի բերելը: $\sin a \pm \sin \beta$; $\cos a \pm \cos \beta$
 $\operatorname{tg} a \pm \operatorname{tg} \beta$ բանաձևերը:

9. Միևուսի, կոսիւսուսի և տանգենսի գրաֆիկները:

10. Յեռանկյունաչափական հավասարումների լուծումը:

11. Ուղղանկյուն յեռանկյունիների լուծումը:

12. Շեղանկյուն յեռանկյունիների լուծումը: Միևուսների և կոսիւսուսների թեորեմները. յեռանկյան մակերեսի վորոշումը նրա յերկու կողմերի և նրանց միջև կաղմված անկյան միջոցով: Ներգծված և արտագծված շրջանի շառավղի արտահայտությունը:

13. Հասկացողություն հակադարձ յեռանկյունաչափական ֆունկցիաների մասին, նրանց գլխավոր նշանակությունները:

14. Յեռանկյունաչափության կիրառումը յերկրաչափական խնդիրներ լուծելիս:

Ձ Ի Գ Ս Ե Ի Ծ Բ Ա Պ Ի Բ

1. Մ Ե Խ Ա Ն Ի Կ Ա

1. Միևուսն կողմն ուղղված ուժերի գումարումը: Ուժերի գումարումը, յերբ նրանք իրար հետ անկյուն են կաղմում: Ուժի տարաբաղադրումն իրար հետ անկյուն կաղմող գործող յերկու ուժերի: Թեք հարթության վրա մարմնի հավասարակշռության պայմանները: Միևուսն և հակառակ կողմն ուղղված զուգահեռ ուժերի գումարումը: Մի ուժի վերլուծումը յերկու զուգահեռ ուժերի, ուղղված միևուսն և տարբեր կողմեր: 1-ին և 2-րդ կարգի լծակների հավասարակշռության պայմանները: Պարզ մեքենաներ: Մարմնի ծանրության կենտրոնը: Մեկ կետում ամրացված մարմինների հավասարակշռության տեսակները: Հորիզոնական հարթության վրա հենված մարմինների հավասարակշռության պայմանները:

2. Հավասարաչափ ուղղագիծ շարժում: Արագություն: Այդ շարժման հավասարումը: Այդ շարժման ճանապարհի և արագության գրաֆիկը կախված ժամանակից:

Շարժման առաջին որենքը (իներցիայի որենք): Շարժումը հավասարակշռ ուժերի ազդեցության տակ:

3. Փոփոխական շարժում: Միջին արագություն: Արագությունը տվյալ մոմենտում: Արագացում: Հավասարաչափ արագացող շարժում առանց սկզբնական արագության: Այդ շարժման արագության և ճանապարհի գրաֆիկը: Արագության բանաձևը՝

$V = at$; $S = \frac{at^2}{2}$ բանաձևի ստացումը միջին արագության հասկա-

ցողության ոգնությամբ և գրաֆիկական ճանապարհով: $V^2 = 2as$ բանաձևի ստացումը: Հավասարաչափ արագացող շարժում սկզբնական արագությամբ: Նախկին բանաձևերից հավասարաչափ դանդաղացող շարժման բանաձևի ստացումը: Այդ շարժման արագության գրաֆիկները: Հավասարաչափ փոփոխական շարժման

ընդհանրացած բանաձևերը՝ $S = V_0 \pm \frac{a+2}{2}t$, $S = V_0 \pm \frac{a+2}{2}t$

4. Մարմնի կշիռը և մասսան: Պտություն: Նյութոնի՝ շարժման 2-րդ որենքը՝ հարաբերությունը ուժի, մասսայի և արագացման միջև:

Դին: Ստեն: Ուժերի արտահայտությունը կշռային միավորներով: Մեկ գրամ ուժի և դինի կապը: C. G. S. M. T. S. և տեխնիկական սիստեմներ: Հիմնական և ածանցյալ մեծություններն այդ սիստեմներում: Մարմինների ազատ անկումը: Ազատ ընկնող մարմնի արագացումը. ողի դիմադրության ազդեցությունը:

5. Նյութոնի յերրորդ որենքը՝ աղդման և հակազդման հավասարությունը: Աղդման և հակազդման ուժերի կիրառման կետերը:

6. Մեխանիկական աշխատանք: Աշխատանքի բանաձևերը: Եներգիա: Կինետիկ և պոտենցյալ եներգիա: Պոտենցյալ եներգիայի անցնելը կինետիկի և ընդհակառակը: Եներգիայի պահպանման որենքը մեխանիկայում: Հզորություն:

7. Տեղափոխումների գումարում և արագությունների գումարում: Հորիզոնական ուղղությամբ նետված մարմինների շարժումը: Այդ շարժման գրաֆիկական մեկնաբանումը:

8. Հավասարաչափ շարժում շրջանագծով: Գծային արագություն: Անկյունային արագություն: Կենտրոնաձիգ արագացում: Կենտրոնաձիգ արագացման բանաձևի ստացումը: Կենտրոնաձիգ և կենտրոնախույս ուժեր, նրանց կիրառման կետերը: Տեխնիկական որինակներ:

9. Տիեզերական ձգողության որենքը:

10. Առաձգական մարմիններ: Զսպանակավոր կշիռներ: Դինամոմետրներ:

2. Հիմնական գաղափարներ մոլեկուլային կիմեսիկ հետազոտական մասին

Նյութի բաժանելիությունը: Մոլեկուլներ: Հասկացողություն մոլեկուլային ճնշման մասին: Հարակցություն: Հեղուկների մակե-

քեզ վույթային թաղանթը: Նրա հատկութիւնները: Մակերեւոյթային լարվածութիւն: Թըջում: Հեղուկի բարձրանալը մազային անոթներում: Մազականութեան յերեւոյթները բնութեան մեջ և տեխնիկայում: Մոլեկուլների շարժումը: Մոլեկուլային շարժման բնույթը գազանման, հեղուկ և պինդ մարմիններում:

3. Հեղուկների գազեր

Տեսակարար ճնշում: Պասկալի որոնքը հեղուկների և գազերի համար: Ջրաբաշխման մասուլի կազմութեան սկզբունքը: Հեղուկի ճնշումը անոթի հատակի և պատերի վրա: Հաղորդակից անոթների որոնքը համասեռ և տարասեռ հեղուկների համար: Մթնոլորտի ճնշումը: Տորիչելլի փորձը: Նորմալ մթնոլորտային ճնշման մեծութիւնը: Տեխնիկական մթնոլորտ: Մոլեկուլային և մետաղային բարոմետր: Արքիմեդի որոնքը հեղուկների և գազերի համար: Պինդ և հեղուկ մարմինների տեսակարար կշռի վորումը Արքիմեդի որոնքի ոգնութեամբ: Հեղուկների մակերեւոյթի վրա մարմինների լողալու պայմանները: Արեոմետրեր: Ողազնացութեան ֆիզիկական հիմունքները:

Բոյլ-Մարիոտի որոնքը: Այդ որոնքի գրաֆիկը: Հեղուկավոր մանոմետրեր: Մետաղյա մանոմետրեր: Նոսրացնող, մղող ողային պոմպեր:

4. Ջերմություն

1. Ջերմաչափեր: Ցելսիուսի և Ռեոմյուրի շխաններ:

2. Դժային և ծավալային ընդարձակման գործակիցներ:

3. Ջրի ընդարձակման առանձնահատկութիւնները: Ընդարձակման գժային և ծավալային գործակիցների կապակցութիւնը: Մարմնի խտութեան փոփոխութիւնը տաքանալիս: Գազերի ընդարձակումը: Գեյ-Լյուսակի որոնքը:

Միացյալ որոնքի (Բոյլ-Մարիոտ — Գեյ-Լյուսակ) բանաձևը: Գաղափար բացարձակ զերոյի մասին: Բացարձակ ջերմային շխալ:

3. Ջերմութեան քանակ: Ջերմութեան քանակի չափման միավորները:

Մարմինը տաքացնելու համար անհրաժեշտ ջերմութեան քանակը հաշիւելու բանաձևը:

Մարմնի տեսակարար ջերմունակութեան վորոշումը փորձնական ճանապարհով: Ջերմաստիճանի վորոշումը կալորիմետրիկ յեղանակով: Վառելանյութի տարբեր տեսակների ջերմարար ունակութիւնը: Տաքացուցչի ոգտակար գործողութեան գործակիցը:

4. Կոնվեկցիան գազերի և հեղուկների մեջ: Ջրային ջեռացման կազմութեան սկզբունքը: Գազերի, հեղուկների և պինդ մարմինների ջերմահաղորդականութիւնը: Հասկացողութիւն ճառագայթման և ճառագայթակրանման մասին:

5. Հալում: Հալման ջերմութեան վորոշելը փորձնական յեղանակով: Մարմինների ծավալի փոփոխիւնը հալիւնիս և պնդանալիս: Հալման կետի կախումը ճնշումից:

6. Գոլորշիացում և խտացում: Յեռում: Յեռման աստիճանի կախումը ճնշումից: Գոլորշիագոյացման ջերմութեան վորոշելը փորձնական ճանապարհով: Շոգեջեռուցման կազմութիւնը:

7. Հեղուկի հագեցած և վոչ հագեցած գոլորշիներ: Նրանց հատկութիւնները: Հագեցած գոլորշու ճնշման կախումը ջերմաստիճանից:

8. Բացարձակ խոնավութիւն: Հարաբերական խոնավութիւն: Խոնավաչափեր:

9. Գազերի հեղուկացումը: Կրիտիկական ջերմաստիճան: Դյուարի անոթներ:

10. Ջերմութեան մեխանիկական համարժեք: Աշխատանքի ջերմային համարժեքը (Կգ—Մ-ի ջուր և Երգ-ի համար): Շոգեմեքենայի և ներքին այրման շարժիչների կազմութեան սխեման: Շոգեմեքենայի և ներքին այրման շարժիչի ոգտակար գործողութեան գործակիցը:

5. Ելեկտրականություն

1. Յերկու տեսակ ելեկտրականութիւն: Ելեկտրական լիցքերի փոխազդեցութիւնը: Կուլոնի որոնքը: Լիցքի բացարձակ և պրակտիկ միավոր (կուլոն): Ելեկտրոսկոպի կազմութիւնը: Ելեկտրականութեան բաշխումը հաղորդիչի մակերեւոյթի վրա: Լիցքի հաղորդեւն ազդելու միջոցով: Հիմնական պատկերացումներ ելեկտրոնային թեորիայի մասին:

2. Լիցքի ելեկտրական դաշտը: Ընդհանուր գաղափար պոտենցիալի մասին: Պոտենցիալների տարբերութեան միավոր՝ վոլտ: Ելեկտրոունակութիւն: Ունակութեան միավոր՝ ֆարադ: Հարթ կոնդենսատոր, նրա կազմութիւնը և նշանակութիւնը:

3. Հոսանքի ուժը: Հոսանքի ուժի միավոր—ամպեր: Պոտենցիալները տարբերությունը հաղորդիչի ծայրերում: Ուժի որոշման շղթայի մասի համար: Հաղորդիչների ղեկավարությունը: Դիմադրության միավոր՝ Ուժ: Տեսակարար ղեկավարություն: Դիմադրությունը հաշվելու բանաձևը:

Դիմադրության կախումը ջերմաստիճանից: Ռեոստատներ:

4. Հաղորդիչների հաջորդական միացում: Հաղորդիչների զուգահեռ միացում:

5. Ուժի որոշման ամբողջ շղթայի համար: Ելեմենտների հաջորդական և զուգահեռ միացում:

6. Հոսանքի աշխատանքը և հզորությունը: Հոսանքի աշխատանքի և հզորության միավորները՝ վոլտ-կուլոն (Ջուլ), վոլտ-ամպեր (վատտ-ժամ, հեկտովատտ-ժամ, կիլովատտ-ժամ): Ելեկտրական հոսանքի եներգիան, նրա փոխակերպումն եներգիայի այլ տեսակների: Ջուլ-Լենցի որոշման: Ելեկտրական լամպեր: Տաքացնող գործիքներ: Ապահովիչներ:

7. Ելեկտրոլիզ: Փարադեյի որոշման: Գաղափար ելեկտրոեներգիայի դիսսոցիացիայի մասին: Վոլտի և Գանիելի ելեմենտների կազմության սկզբունքը: Ակումուլյատորների կազմության սկզբունքը: Գալվանոպլաստիկա: Գալվանոստեզիա:

8. Բնական և արհեստական մագնիսներ: Բևեռներ և նրանց փոխազդեցությունը: Մագնիսական ինդուկցիա: Մագնիսական դաշտ: Ուժազդեք: Յերկաթը մագնիսական դաշտում: Մագնիսական պաշտպանությունը: Յերկրի մագնիսականությունը: Ուղիղ հոսանքի մագնիսական դաշտ: Սցանահանի կանոնը: Շրջանային հոսանքի մագնիսական դաշտ: Սոլենոյդի մագնիսական դաշտ: Ելեկտրոմագնիս: Ելեկտրական զանգի և հեռագրի կազմությունը:

Հոսանքների փոխազդեցությունը: Հոսանքատար հաղորդիչի շարժումը մագնիսական դաշտում: Ամպերմետրի և վոլտմետրի կազմությունը: Նրանց միացնելը շղթային:

Ելեկտրոմագնիսական ինդուկցիա: Ինդուկցիայի ելեկտրաշարժ ուժի առաջացումը: Փարադեյի փորձը: Լենցի կանոնը: Ինդուկցիայի յենթարկած հոսանքի ուղղությունը: Գալարի պտույտը մագնիսական դաշտում: Ինքնինդուկցիա: Փոփոխական հոսանքի ղեկավարման ղեկավարության սկզբունքը: Ողակներ: Սողանակներ: Հաստատուն հոսանքի ղեկավարման ղեկավարների և մոտորների կազմության սկզբունքը: Կոլեկտոր: Դինամոմեքենաների ոգտակար գործողության գործակիցը: Հեռախոս:

10. Տրանսֆորմատորի կազմությունը և գործողությունը: Տրանսֆորմատորների ոգտակար գործողության գործակիցը: Ելեկտրոեներգիայի հաղորդումը հեռավորության վրա: Ռումկորֆի կոճը:

11. Ելեկտրական հոսանքը գաղերում: Կատոդային ճառագայթները, նրանց բնույթը և հատկությունները: Հասկացողությունը բենտոնյան ճառագայթների հատկությունների և ստանալու յեղանակների մասին:

6. Լ ու յ ս

1. Լույսի աղբյուրները: Թափանցիկ և անթափանցիկ մարմիններ: Լույսի ուղղագիծ տարածումը: Ստվեր և կիսաստվեր: Սալարումներ: Լույսի արագությունը:

2. Լույսի անդրադարձման որոշման: Պատկերների կառուցումը հարթ հայելու մեջ: Անդրադարձող ճառագայթների ցրումը: Գոգավոր գնդաձև հայելի: Հայելու ֆոկուսը: Գնդաձև հայելու բանաձևի ստացումը: Լուսարձակ:

3. Լույսի բեկման որոշման: Բեկման գործակիցը: Ճառագայթների ընթացքը պրիզմայով և հարթ զուգահեռ թիթեղի միջով: Լրիվ ներքին անդրադարձում: Սահմանային անկյուն:

4. Հավաքող և ցրող լինդեր: Լինդերի բանաձևը առանց արտաձման: Պատկերների կառուցումը լինդերի մեջ: Լինդի ոպտիկական ուժը:

5. Պրոեկցիոն ապարատ: Ֆոտոապարատ: Լուսա: Միկրոսկոպ: Տելեսկոպ: Ճառագայթների ընթացքն այդ գործիքներում: Աչքը վորպես ոպտիկական գործիք: Ակումուլացիա: Կարճատեսություն և հեռատեսություն: Ակնոցներ: Կինեմատոգրաֆ:

6. Սպիտակ ճառագայթի տարրալուծումը պրիզմայի ոգնությունով: Սպեկտր: Գույների խառնումը: Լրացուցիչ գույներ: Սպեկտրոսկոպ: Անտեսանելի ճառագայթներ: Առաջման սպեկտրներ: Կլանման սպեկտրներ: Կիրխովի որոշման: Ֆրաունհոֆերյան գծեր: Արևի սպեկտր: Գաղափար սպեկտրային անալիզի մասին:

7. Լուսավորություն: Լուսավորության միավորը: Լույսի աղբյուրի հեռավորությունից և ճառագայթի թեքման անկյունից լուսավորության ունեցած կախման բանաձևերը: Տարբեր աղբյուրների լույսի ուժի համեմատումը: Լույսի ուժի միավորներ: Ֆոտոմետրեր (լուսաչափեր):

1. Տատանողական շարժումների որինակներ: Տատանման պարբերություն: Տատանումների թիվը մեկ վայրկյանում: Տատանման ամպլիտուդը: Մեկ վայրկյանում տեղի ունեցող տատանումների թիվը և պարբերության կապակցությունը: Տատանումների իզոխրոնիկական (հավասարատևական) բնույթը: Ճոճանակի բանաձևը (առանց այն ստանալու): Առաձգական մարմինների տատանումը: Լայնական և յերկայնական ալիքներ: Տատանումների տարածման արագությունը: Ալիքի յերկարությունը: Ալիքի յերկարության, ալիքների տարածման արագության և մեկ վայրկյանում տեղի ունեցող տատանումների թվի (կամ պարբերության) միջև յեղած կապակցությունը: Միևնույն պարբերություն ունեցող մեկ ուղիղով կատարվող 2 տատանումների գումարումը: Ալիքների ինտերֆերենցիան: Կանգուն ալիքներ: Հանգույցներ: Ուռուցքներ:

2. Հնչող մարմնի տատանումները: Ալիքներն ոգում: Չայնի ուժը: Չայնի բարձրությունը: Չայնի արագությունը: Չայնի անդրադարձումը: Չայնական ռեզոնանս: Ռեզոնատորներ: Դրամոֆոն:

3. Գաղափար ելեկտրոմագնիսական տատանումների և ալիքների մասին: Տատանման պարբերությունը: Տատանման տարածման արագությունը: Ալիքի յերկարությունը:

ՔԻՄԻԱՅԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԲՈՒՀՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ընդհանուր ցուցմունքներ

1. Քննվողներին առաջադրվելու յեն հետևյալ պահանջները.

ա) քիմիական հիմնական որենքների և հասկացողությունների պարզորոշ յուրացում,

բ) հաստատուն ունակություններ քիմիական լեզվի մեջ,

գ) ֆորմուլներով և հավասարումներով քիմիական հաշվումներ կատարելու հաստատուն կարողություն,

դ) ծանոթություն կարևորագույն տարրերի⁷ և նրանց հիմնական միացությունների հետ:

2. Հարցաքննման ժամանակ չպետք է խորանալ այնպիսի մանրամասնությունների մեջ, վորոնք պահանջում են զուտ մեխանիկական հիշողություն: Մասնավորապես քննվողից պետք է պահանջել միայն կարևորագույն թվերը, այն ել կլորացրած: Չպետք է նաև պահանջել զանազան քիմիական ապարատների կառուցվածքի ու գործողության, քիմիական մանիպուլյացիաների, ռեակցիաների ընթացքի առանձնահատկությունների մանրամասն նկարագրությունը և այլն:

Բ. Պահանջների ծավալը

1. Քիմիական և ֆիզիկական յերևույթները: Որինակներ, վորոնց հիման վրա կարելի յե ցույց տալ քիմիական յերևույթների տարբերությունը ֆիզիկական յերևույթներից: Խառնուրդներ և քիմիական միացություններ: Քիմիական ռեակցիաների հիմնական տիպերը՝ միացման, քայքայման, տեղակալման ռեակցիաներ: Որինակներ: Հասկացողություն եկզոթերմիկ և ենդոթերմիկ ռեակցիաների մասին: Որինակներ:

2. Տարր: Պարզ նյութ: Այստեղից էլ ձևափոխություններ:

Որինչակներ, վորոնց հիման վրա կարելի չե ցույց տալ «տարր» և «պարզ նյութ» հասկացողությունների տարբերությունը: ալոտրոպիկ ձևափոխություններ տվող պարզ նյութերի որինչակներ: Մետաղներ և վոլ-մետաղներ: Որինչակներ, վորոնք ցույց են տալիս մետաղների և վոլ մետաղների տարբերությունը ֆիզիկական և քիմիական հատկությունների տեսակետից:

Տարրերը մետաղների և վոլ մետաղների ստորաբաժանելու հարաբերականությունը:

3. Ատոմներ և մոլեկուլներ: Ատոմական կշիռ: Մոլեկուլային կշիռ: Գրամ-ատոմ, գրամ-մոլեկուլ: Նյութի կշիռ պահպանման և ըստադրություն կայունություն որոնքներն ատոմ-մոլեկուլային ուսմունքի կապակցությունը:

4. Եկվիվալենտ կշիռ: Գրամ-եկվիվալենտ: Վալենտականություն: Գաղափար փոփոխական վալենտականություն մասին: Քիմիական ֆորմուլներ: Ելեմենտների վալենտականություն վորոշումը նրանց պարզ միացությունների ֆորմուլներից: Պարզ ֆորմուլների կազմումը վալենտականություն հիման վրա:

5. Քիմիական հավասարումներ: Գործակիցների ընտրությունը, յերբ տրված են վոլ-բարդ ռեակցիաների սկզբնական և վերջնական պրոդուկտները: Ինքնուրույն կերպով պարզ ռեակցիաների պարզ հավասարումների կազմելը (հիմքի չեզոքացում թթվով, յերկու աղերի փոխադարձ տարրալուծում):

6. Հաշվարկումներ ֆորմուլների և հավասարումների հիման վրա: Կարողանալ ֆորմուլով հաշվել նյութի տոկոսային կազմը՝ տվյալ նյութի այն քանակը, վորն անհրաժեշտ է վորոշակի քանակությունը այլ նյութ ստանալու համար: Ինչքան և վերցվել տվյալ նյութից, յեթե ռեակցիայի ժամանակ ստացվել է մի այլ նյութ, տվյալ քանակությամբ:

7. Ջրածին: Նրա ստացումը: Ջրածնի հատկությունները և կիրառությունը: Ջրածինը վորպես վերականգնիչ: Ջուր: Ջրի բաղադրությունը: Ջրի անալիզը և սինթեզը: Նրա ֆիզիկական և քիմիական հատկությունները:

8. Լուծույթներ: Ընդհանուր պատկերացումներ ջրի մեջ զազերի, հեղուկների ու պինդ մարմինների լուծելիության մասին: Որինչակներ գործնականում չլուծվող, քիչ լուծվող և լավ լուծվող նյութերի: Նոսրացված և վոլ հագեցած լուծույթի, կոնցենտրիկ և հագեցած լուծույթի հասկացողությունների տարբեր-

ությունը: Լուծույթների կոնցենտրացիան արտահայտելու յեղանակները՝ տոկոսային և մոլայն լուծույթներ: Կարծր և զազային նյութերի լուծելիության կախումը ջերմաստիճանից: Կարծր նյութերի անջատումը լուծույթից: Գաղափար բյուրեղների մասին:

9. Թթվածին: Թթվածինը և ոդոնը վորպես պարզ նյութեր: Թթվածնի ստացումը: Նրա հատկությունները: Թթվածինը վորպես օքսիդացնող: Այրումը թթվածնի մեջ և ոդում: Պարզ և բարդ նյութերի այրման պրոդուկտները: Այրման ռեակցիայի նշանակությունը արտադրության մեջ և հասկացողություն վառելանյութի մասին: Կարծր, հեղուկ և զազային վառելանյութ Որինչակներ: Դանդաղ օքսիդացում: Շնչառություն: Մետաղների ժանգոտումը:

10. Ոքսիդներ, հիմքեր, թթուներ, աղեր: Ոքսիդների գոյացումը, ելեմենտների և թթվածնի փոխներդրման ժամանակ: Ոքսիդների հիդրատները: Հիմքերը: Ալկալիներ: Թթվածնավոր և անթթվածնավոր թթուներ: Թթուները հիմնայնությունը: Որինչակներ թվարկած տիպերի նյութերից: Հասկացողություն ինդիկատորների (լակմուս) մասին: Թթվի ֆորմուլից անհիդրիդի ֆորմուլի արտածումը և հակառակը: Հիմքեր և թթուներ ստանալու պարզ միջոցները:

11. Չեզոք և թթու աղեր: Մետաղների և աղերի թթվային մնացորդների վալենտականությունը:

Աղերի ստացման յեղանակները՝ չեզոքացում, տեղակալման ռեակցիա, փոխանակման ռեակցիա: Որինչակներ:

12. Հալոգեններ: Քլոր: Քլորի ստացումը: Նրա հատկությունները և կիրառումը: Հասկացողություն թունավոր նյութերի մասին: Քլորային ջրածին և աղաթթու: Նրա ստացումը և հատկությունները: Աղաթթվի աղերի որինչակներ: Բրոմի և յոդի հատկությունների համառոտ ակնարկ:

13. Ծծմբ: Նրա հատկությունները: Ծծմբային զազ: Նրա առաջնալը ծծմբի այրման և կոլչեղանների կիզման ժամանակ: Ծծմբային թթուն վորպես վոլ-կայուն թթվի որինչակ: Ծծմբային զազը օքսիդացնելով ծծմբական անհիդրիդ դարձնելը: Ծծմբական թթվի արտադրումը կոնսակտ յեղանակով: Հասկացողություն կատալիզի մասին: Ծծմբական թթվի հատկությունները և նրա գործնական նշանակությունը: Ծծմբաջրածին: Նրա ստացումը և հատկությունները: Աղերի որինչակներ:

14. Ազդոտ: Նրա հատկությունները: Ազդոտն ողում: Ողը վորպես գազերի խառնուրդ՝ թթվածնի, ազոտի, ածխածնի գազի պարունակությունն ողում (կտրացրած թվերով): Ամիակ: Նրա ստացումը, հատկությունները: Ամոնիումի ոքսիդի հիդրատը: Հասկացողություն ամոնիումի աղերի մասին: Ազոտական թթու և նրա աղերը: Ազոտական թթվի ստացումը, հատկությունները և կիրառումը: Որինակներ նրա աղերից: Դադափար պայթուցիկ նյութերի մասին: Կապված ազոտի դերը բույսերի կյանքի համար: Ազոտային պարարտանյութեր:

15. Ֆոսֆոր: Մպիտակ և կարմիր ֆոսֆորի հատկությունները: Ֆոսֆորային անհիդրիդ: Որթֆոսֆորական թթու և նրա աղերը: Ֆոսֆորային պարարտանյութեր:

16. Ածխածին: Ադամանդն ու գրաֆիտը վորպես ածխածնի կերպարանափոխություններ: Փայտածուխ: Դազերի կլանումն ածխի կողմից և նրա կիրառումը հալադազերի մեջ: Հանածո ածուխները և նրանց տեխնիկական նշանակությունը: Ածխածնի թթու գազ: Նրա ստացումը և հատկությունները: Կիրառումը: Ածխածնի թթու: Որինակներ նրա աղերից: Ածխածնի ոքսիդ: Նրա հատկությունները:

Մեթանը վորպես պարզ ածխաջրածին: Ավելի բարդ ածխաջրածինների որինակներ՝ եթան, եթիլեն, ացետիլեն, բնդոլ:

Նրանց ստրուկտուր ֆորմուլները և ֆիզիկական հատկությունները:

Նավթը և նրա վերամշակման հիմնական պրոդուկտները՝ բենզին, կերոսին, քսելու յուղեր: Դադափար սպիրտների մասին: Եթիլ սպիրտի ստրուկտուրը և ֆիզիկական հատկությունները: Նրան հետևողականորեն ոքսիդացնելով ալդեհիդ և թթու դարձնելու սխեման: Քացախաթթվի ֆիզիկական հատկությունները: Նրա փոխադրեցությունը հիմքերի և եթիլային սպիրտի հետ: Հասկացողություն պարզ և բարդ եթերների և ոճառի մասին (առանց ֆորմուլների):

17. Սիլիցիում: Սիլիկահող և սիլիկաթթու: Դադափար բնական սիլիկատների մասին: Ապակի:

18. Պարբերական որենքն ըստ Մենդելեևի ձևակերպման: Մենդելեևի պարբերական սխեման: Պարբերություններ և խումբեր: Մետաղների և վոչմետաղների դասավորումը պարբերական սխեմայում: Պարբերական որենքի նշանակությունը:

19. Ալկալի մետաղներ. նատրիում և կալիում: Նրանց հատկությունները: Սոդա և պոտաշ: Կերակրի աղը բնության մեջ: Կալիումական պարարտանյութեր:

20. Կալցիում: Նրա հատկությունները: Բնական կրաքարեր: Ջրի կոշտությունը և նրա նշանակությունը տեխնիկայի համար: Կրաքարի ալյուրում: Չհանգած և հանգած կիր:

21. Ալյումինիում: Հասկացողություն ալյումոսիլիկատների մասին: Կավ: Դադափար ալյումինիումի արտահանման պրոցեսի մասին: Նրա հատկությունները և տեխնիկական նշանակությունը:

22. Յերկաթ: Նրա հատկությունները: Յերկաթի ոքսիդները: Յերկաթի հիմնական հանքերը: Հասկացողություն դոմնային պրոցեսի մասին: Թուջ և պողպատ: Նրանց հատկությունների տարբերությունը: Նրանց նշանակությունը ԽՍՀՄ-ի ինդուստրիայի մեջ:

ԽՍՀՄ-Ի ԺՈՂՈՎՐԴՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԽՍՀՄ-Ի ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունն ընդունվող-
ներին պահանջվում է գիտելիքներ հետևյալ ծավալով՝

1. ԽՍՀՄ-ի ժողովրդների պատմության համառոտ դաս-
ընթացը՝ պրոֆ. Շեստակովի խմբագրությամբ,

2. ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը,

3. Ընկեր ՍՏԱԼԻՆԻ զեկուցումը կուսակցության 18-րդ հա-
մագումարում:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ԾՐԱԳԻՐ

1. ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Հնչյունաբանություն

1. Հայերեն գրական լեզվի հնչյունական սխեման, հնչյուն-
ներ և տառեր, հայերենի ալլոբեքները (կարգով):

2. Բառ, վանկ և տողադարձ:

3. Հայերենի հնչյունափոխությունը:

Բ. Բառը յեվ նրա կազմությունը

1. Բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստները, նույնա-
նիշ, հակառակ, հոմանիշ և նույնանուն բառեր:

2. Հասկացողություն բառի, արմատի, ածանցի, հիմքի և
վերջավորության մասին:

3. Արմատի և ածանցի, նախածանցի և վերջածանցի նշա-
նակությունը բառակազմության մեջ: Հնչյունափոխության դեպ-
քերը բառակազմության ժամանակ: Բառակազմության յեղանակ-
ները հայերենում. պարզ, բարդ, ածանցավոր և բարդ ածանցա-
վոր բառեր: Իսկական և անիսկական բարդություններ: Հարա-
գիրներ և կցական բարդություններ: Հոդակապով և անհոդակապ
բարդություններ:

Գ. Սկզբնական գրություն

1. Ը ձայնավորի ուղղագրությունը:

2. Այ, ույ, յե, յո, յու յերկհնչյունների ուղղագրությունը.
իա, իո, իու, իե յերկհնչյունների (յերկձայնավորների) ուղղա-
գրությունը: Յ ձայնակապը և նրա ուղղագրությունը:

3. Բաղաձայնների ուղղագրությունը: Ոտար բառերի ուղ-
ղագրությունը:

ԽՍՀՄ-Ի ԺՈՂՈՎՐԴՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԽՍՀՄ-Ի ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունն ընդունվող-
ներից պահանջվում է գիտելիքներ հետեվյալ ծավալով՝

1. ԽՍՀՄ-ի ժողովրդների պատմության համառոտ դաս-
ընթացը՝ պրոֆ. Շեստակովի խմբագրությամբ,

2. ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությունը,

3. Ընկեր ՍՏԱՆԻՆԻ ղեկուցումը կուսակցության 18-րդ հա-
մագումարում:

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ԾՐԱԳԻՐ

1. ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Հնչյունաբանություն

1. Հայերեն գրական լեզվի հնչյունական սխեման, հնչյուն-
ներ և տառեր, հայերենի այբուբենը (կարգով):

2. Բառ, վանկ և տողադարձ:

3. Հայերենի հնչյունափոխությունը:

Բ. Բառը յեվ նրա կազմությունը

1. Բառի ուղղակի և փոխաբերական իմաստները, նույնա-
նիշ, հակառակ, հոմանիշ և նույնանուն բառեր:

2. Հասկացողություն բառի, արմատի, ածանցի, հիմքի և
վերջավորության մասին:

3. Արմատի և ածանցի, նախածանցի և վերջածանցի նշա-
նակությունը բառակազմության մեջ: Հնչյունափոխության դեպ-
քերը բառակազմության ժամանակ: Բառակազմության յեղանակ-
ները հայերենում. պարզ, բարդ, ածանցավոր և բարդ ածանցա-
վոր բառեր: Իսկական և անիսկական բարդություններ: Հարա-
դիրներ և կցական բարդություններ: Հոդակապով և անհոդակապ
բարդություններ:

Գ. Ձևադարձություն

1. Ը ձայնավորի ուղղագրությունը:

2. Այ, ույ, յե, յո, յու յերկհնչյունների ուղղագրությունը.
իա, իո, իու, իե յերկհնչյունների (յերկձայնավորների) ուղղա-
գրությունը: Յ ձայնակապը և նրա ուղղագրությունը:

3. Բաղաձայնների ուղղագրությունը: Ոտար բառերի ուղ-
ղագրությունը:

Բառերի կլասիֆիկացիան՝ գոյական, ածական, թվական, շերանուն, բայ, ժակբայ, կապ, շաղկապ և ձայնարկություն:

1. F u j

Բայի գործածութիւնը նախադասութիւն մեջ վորպէս
ատորոգեալ, յենթակա և լրացում:

Բայի բաժանումը ըստ յերկու հիմնական ձևերի՝ գերբայան-
կան և յեղանակային:

Ա. բայի գերբայական ձևեր կամ գերբայներ

Անորոշ, անկատար, ապառնի, վաղակատար, հարակատար, ըղձական և յենթակայական դերբայներ: Դերբայների իմաստն ու գործածությունը խոսքի մեջ: Անորոշ դերբայի վերջավորու-
թյունը և խոնարհումներ: Անկատար, ապառնի, վաղակատար, հարակատար և ըղձական դերբայների շերը խոնարհման մեջ:

Բ. Բայի յեղանակային ձեւը

Դեմք թիւ և ժամանակ:

Սահմանական, հրամայական, ըղձական, պայմանական կամ
յենթադրական և հարկադրական յեղանակները: Ոժանդակ բայը
և նրա խոնարհումը: Սահմանական յեղանակի կազմությունը,
սահմանական յեղանակի ժամանակները, ապառնի ժամանակի
կազմությունը և ուղղադրությունը, հրամայական յեղանակի
կազմությունը և ուղղադրությունը, ըղձական յեղանակի կազմու-
թյունը և ժամանակները:

Պայմանական (յենթադրական) յեղանակի կազմությունը և ժամանակները: Հարկադրական յեղանակի կազմությունը, ժամանակները և պիսի յեղանակիչը: Բայի սեռերը՝ ներգործական չեզոք և կրավորական: Բայերի կազմությունը, բայերի կերպերն ըստ կազմության՝ սոսկական, կրավորական, պատճառական և թաղմապատկական:

Կերպավորող ածանցներ ացն, եցն, ցն, վ, աա, ոո և այլն:

Անալ և ենալ վերջավորություն, ունեցող բայերի խոնարհումը: Անկանոն բայեր՝ լալ, գալ, տալ, լինել, անել, ուտել, դառնալ, տանել, առնել, տեսնել:

Ն Է Չ սոսկածանց ունեցող բայերի խոնարհումը:

Յերկրորդական բաղադրյալ ժամանակներ: Խոսքի մեջ բայի յեղանակային տարբեր ձևերի ու ժամանակների փոխադարձ փոխարինումները: Բայերի ժխտական խոնարհումը և ուղղագրումը, արգելական ձևի առանձնահատկությունը, մի արգելականը և մի մեղմականը:

Գոյականներ. — Առարկաներ. գոյականներ: Գոյականների գործածութիւնը վորպէս յենթակա, վորպէս կոչական բառ, վորպէս ստորոգյալ և վորպէս լրացում: Գոյականների թիվը, գոյականների հոլովումը, հայերենի հոլովները՝ ուղղական, սեռական, տրական, հայցական, բացառական, գործիական, ներգոյական. դրանց ձեւական և իմաստային նշանակութիւնները: Հոլովում և հոլովիչները (ի, ու, ան, յան, ո՛ջ, որ, վա, ց): Այլաձեւ հոլովումներ, հարադիր գոյական անունների հոլովում, զրա-քա-հոլովումների մնացորդները, հոդեր (ստացական, ցուցական, գիմորոշ և վորոշող): Անեզակի և անհոգնակի հոլովում: Գոյականակերտ ածանցներ:

Ածական.— Ածականների վորոշումը (սահմանումը) վորպես հատկութիւն և վերաբերութիւն ցույց տվող բառերի։ Ածականների գործածութիւնը նախադասութիւն մեջ, վորպէս լրացում, վորպէս ստորոգյալ, ածականների գործածութիւնը գոյականաբար։

Ածականների ստորաբաժանումն ըստ իմաստի՝ վորակական (գեղեցիկ), հարաբերական (փայտյա). համեմատության աստիճաններ. ածականների գործածությունը գոյականների հետ: Ածականների հոլովումը: Ածականների փոխանցումները գոյականի և շնորհակառակը. ածականակերտ վերջածանցներ և ածականակերտ բացասական նախածանցներ:

Թվականները վորպես առարկայի քանակ և կարգ ցույց տվող բառեր, թվականի գործածությունը նախադասության մեջ: Թվականի տեսակները (քանակական և զասական): Քանակական թվականները և նրանց ուղղագրությունը. դասական թվականների գրավոր արտահայտության յերեք ձևերը. 1. հոմեական, 2. արաբական թվանշաններով և 3. հայերեն տառերով. ուղղագրությունը: Թվականների գործածությունը գոյականների հետ, թվականների հղովման դեպքը և ուղղագրությունը: Գոյականների գործածությունը թվականով:

ԴԵՐԱՄԱՆԱՆ.— ԴԵՐԱՆՈՆՆԵՐԸ ՎՈՐԱԿԱՍ ՎՈՒԽԱՐԻՆՈՂ ԲԱՌԵՐ,

դերանունների գործածությունը նախադասության մեջ: Գոյակա-
նի, ածականի, թվականի, մակբայի, յերբեմն և ամբողջ խոսքի
փոխարինումը դերանուններով: Դերանունների տեսակներն ըստ
իմաստի՝ անձնական, ցուցական, ստացական, փոխադարձ, հար-
ցական, հարաբերական, անորոշ, վորոշյալ և ժխտական: Դերանուն-
ների հոլովումը: Անեզակի հոլովում, անհոգնակի հոլովում, ուղ-
ղագրություն:

Մակբայ.— Մակբայի վորոշումը: Մակբայների տեսակներն
ըստ իմաստի: Տեղ, ժամանակ, ձև և քանակ ցույց տվող մակբայ-
ներ: Մակբայական ածանցներ: Մակբայների գործածությունը
նախադասության մեջ. մակբայի և ածականի փոխանցումը խոս-
քի մեջ:

Կապեր.— Կապերի սահմանումը, կապերի գործածությունը
նախադասության մեջ, կապերի տեսակները, նախադասություն-
ներ (նաև նախդիրներ) և հետադրություններ. իսկական և ան-
իսկական կապեր, կապական բառեր:

Շաղկապ.— Շաղկապները և նրանց գործածությունը նախա-
դասության մեջ, շաղկապների տեսակները՝ համադասական և
ստորադասական, ուղղագրություն, պարզ և բաղադրյալ շաղկապ-
ներ:

Ձայնադասություններ.— Ձայնարկությունը և նրա առանձնա-
հատկությունները խոսքի մյուս մասերի համեմատությամբ
(եմոցիոնալ բնույթ), ձայնարկությունների գործածությունը
խոսքի մեջ, կետադրություն, մի շարք ձայնարկությունների
ծագումը:

Շ Ա Ր Ա Հ Յ Ո Ւ Ս Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Ա. Պարզ նախադասության օտարախոսություն

1. Մտածողություն և լեզու: Մտածողություն և խոսք:
2. Նախադասությունը և նրա հիմնական հատկանիշները.
ա) արտահայտում է մի ամբողջական միտք,
բ) խոսքի միավորն է և այլն:

Նախադասության տեսակներն ըստ կազմության՝ պարզ և
բարդ:

Պարզ նախադասության կազմությունը (պարզ համառոտ և
պարզ ընդարձակ): Գլխավոր անդամներ՝ յենթակա յեվ ստորոգ-
յալ. դրանց միասնությունը և հակադրությունը: Մտորոգյալի
լրացումները և նրանց տեսակները՝ խնդիր և պարագա: Խնդիր-
ների տեսակները՝ ռեդյակի և անռեդյակի. պարագաների տեսակ-

ները: Յենթակայի լրացումներ՝ վորոշիչ, հատկացուցիչ և բացա-
հայտիչ. լրացման լրացումներ, հոլովներ կերպարությունը, ուղ-
ղական հոլովով գրվող բառերը, սեռական հոլովի հիմնական
դասկան, տրական հոլովի հիմնական ֆունկցիան, տրա-
կան հոլովի յերկրորդական ֆունկցիաները: Հայցական-
հոլով: Հայցական հոլովի հիմնական ֆունկցիան: Հայցա-
կան հոլովի ձևի առանձնահատկությունը մյուս հոլովների հա-
մեմատությամբ, հայցական հոլովի յերկրորդական ֆունկցիանե-
րը: Գործիական և բացառական հոլովների հիմնական և յերկրոր-
դական ֆունկցիաները, ներգոյական հոլովը և նրա հիմնական
ֆունկցիան: Հոլովների փոխադարձ ֆունկցիոնալ փոխարինում-
ները:

4. Նախադասության տեսակներն ըստ յերանգի՝ հարցական,
բացականչական կամ կոչական (դիմողական) և պատմողական-
նախադասության տեսակներն ըստ բնույթի՝ հաստատական և
ժխտական: Միջանկյալ բառերով, կոչականով և ձայնարկու-
թյուններով նախադասություններ:

Համադաս լրացումներով նախադասություններ: Կետադրու-
թյունը համադաս լրացումներով նախադասության մեջ:

Կետադրությունը պարզ նախադասության մեջ. զեղչված
անդամով նախադասություն, անհնթակա նախադասություն, ան-
որոշ նախադասություն:

Բ. Բարդ նախադասության օտարախոսություն

1. Բարդ նախադասության կառուցվածքը, բարդ նախա-
դասության տեսակները՝ միավորյալ, համադասական և ստորա-
դասական: Համադասական շաղկապների գործածությունը միա-
վորյալ և համադասական նախադասությունների մեջ:

2. Բարդ ստորադասական նախադասության մասերի իմաս-
տային փոխհարաբերությունները (պատճառականություն, միա-
ժամանակություն, հաջորդականություն, հակադրություն, պայ-
մանականություն և այլն): Այդ հարաբերության լեզվական ար-
տահայտությունները: Կետադրություն:

3. Բարդ ստորադասական նախադասության կառուցվածքը-
գլխավոր և յերկրորդական կամ ստորադաս նախադասություններ:
Յերկրորդական նախադասության ստորադասության աստիճան-
ները. համաստորադաս նախադասություններ:

4. Ստորադաս նախադասության տեսակներն ըստ լրացա-
կան իմաստի (յենթակայական, ստորոգելիական, պարագայա-

Վան և այլն): Կետադրությունը բարդ նախադասությունների մեջ. ուղղակի խոսքով նախադասություն, միջանկյալ նախադասություն ունեցող նախադասություն: Դերբայական և կողմնակի լրացումներ, կողմնակի յենթակա: Բարդ նախադասությունը դերբայական լրացումներ և կողմնակի յենթակա ունեցող պարզ նախադասությամբ փոխարինելու յեղանակները: Խառը տիպի նախադասություններ: Ուղղակի և անուղղակի խոսք:

2. Հ ն բ ե ր ց ա ն ու ր յ ու ն

Սահուն, գեղեցիկ, անսխալ և արտահայտիչ ընթերցանություն, գեղարվեստական ընթերցանություն:

3. Պ ր ա վ ու ր յ ե վ բ ա ն ա վ ու ր խ ո ս ք

Շարադրություն ազատ թեմայի շուրջը: Շարադրություն առաջադրված թեմայի շուրջը: Թելադրություն:

Կանոնավոր գրական լեզվով խոսելու և պատմելու հմտություն: Գեղեցիկ վոճական միջոցների ոգտագործում խոսելու ժամանակ. բառապաշարի հարստություն:

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

1. Ա. Ղափյան.—«Ձեռքանություն», 1938 կամ 1939 թ. հրատարակություն:

2. Գ. Սելակ.—«Շարահյուսություն», 1938 կամ 1939 թ. հրատարակություն:

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Խ. Արույան.—«Վերջ Հայաստանի», «Թուրքի աղջիկը»: 2. Մ. Նալբանդյան.—«Յերկրագործությունը վորպես ուղիղ ճանապարհ»: 3. Պ. Պապյան.—«Հացի խնդիր», «Ցեցեր»: 4. Ղ. Աղայան.—«Յերկու քույր», «Տորք Անգեղ»: 5. Բաֆֆի, «Վոսկի աքաղաղը»: 6. Գ. Սունդուկյան.—«Պեպո», «Պաթաբալա»: 7. Հ. Հովհաննիսյան.—«Բանաստեղծություններ»: 8. Մուրացյան.—«Նոյի ագռավը», «Առաքյալը»: 9. Շիրվանզադե.—«Նամուս», «Բոսո», «Արսեն Դիմաքսյան»: 10. Նար-դոս.—«Սպանված աղավնի», «Մահը»: 11. Ա. Խաճակյան.—«Բանաստեղծություններ»: 12. Ա. Ծառուկյան.—«Բանաստեղծություններ»: 13. Հ. Թումանյան.—«Գեղարվեստական յերկեր»: 14. Հ. Հակոբյան.—«Բանաստեղծություններ»: 15. Շ. Կուրդիյան.—«Արշալույսի զոհանջներ»: 16. Հ. Պարսկյան.—«Մեծապատիվ մուրացիաներ»: 17. Մ. Անեմյան.—«Բանաստեղծություններ»: 18. Պ. Դուրյան.—«Բանաստեղծություններ»: 19. Վ. Փափազյան.—«Դյուղից»: 20. Գ. Իսիհանյան.—«Ռաշիդ», «Նիգյար»: 21. Ն. Զարյան.—«Ռուշանի քարափը», «ՍՏԱԼԻՆ», «Հացավան»: 22. Ս. Զարյան.—«Մի կյանքի պատմություն»: 23. Արագի.—«Պատմվածքներ»: 24. Սիրաս.—«Չգրված որհներ», «Մամեն ու Աշեն»: 25. Գ. Սարյան.—«Միջոցներ»:

ПРОГРАММА ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ

1. Отделы науки о языке: синтаксис, фонетика, морфология.

2. Понятие о предложении. Состав предложений: главные и второстепенные члены в предложении. Виды второстепенных членов предложения: определение, дополнение, обстоятельства (места, времени, цели, причины, образа действия). Виды предложений по составу: личные, безличные, назывные, полные, неполные, распространенные, нераспространенные.

Предложения повествовательные, вопросительные, восклицательные. Предложение с однородными членами. Приложение. Понятие об обособлении. Обособленные члены предложений: прилагательные, причастия, деепричастия и приложения.

Вводные слова. Обращения. Пунктуация в простом предложении. Сложные предложения.

Сложно-сочиненные предложения. Типы связей при сочинении. Пунктуация.

Сложно-подчиненные предложения: главные и придаточные. Способы подчинения предложения. Сложно-подчиненные предложения с несколькими придаточными предложениями. Прямая и косвенная речь. Пунктуация.

3. Предложение и слово. Слово и слог. ударение в русском языке. Слог и звук. Звук и буква. Звуковой состав русского языка. Гласные и согласные. Твердые и мягкие согласные. Обозначение мягкости согласных в русском языке на письме. Звонкие и глухие согласные и их право-

писание. Безударные гласные и их правописание. Перенос слов.

4. Морфологический состав слов: корень, суффикс, приставка (префикс), флексия: основа слова (непроизводная и производная). Чередование гласных и согласных в корнях. Правописание приставок.

5. Имя существительное. Роль в предложении. Род, число, падеж. Склонение существительных. Типы склонений. Суффиксы и их значение. Правописание существительных.

6. Имя прилагательное. Роль в предложении. Переход прилагательного в существительное. Прилагательные качественные, относительные. Краткая форма и полная форма прилагательных и их различная роль в предложении современного языка. Склонение прилагательных. Особенности склонения относительных прилагательных на „ий“ (лисий) и на „ов“ „ин“ (отцов, дядин). Суффиксы прилагательных. Степени сравнения прилагательных. Правописание прилагательных.

7. Числительное. Значение числительных. Числительные количественные, порядковые, дробные и собирательные. Связь числительных с существительными. Правописание числительных. Склонение сложных числительных количественных и порядковых.

8. Местоимение. Понятие о местоимении. Их разряды. Склонение местоимений и их правописание.

9. Глагол. Значение и изменяемость глагола, его роль в предложении. Неопределенная форма глагола. Личные глаголы. Переходные и непереходные глаголы. Наклонение. Число. Лицо. Время. Вид. Возвратная форма глагола. Два типа спряжения. Правописание глагольных форм. Причастие. Страдательные и действительные причастия. Время причастий. Склонение причастий. Правописание причастий. Деепричастие. Виды деепричастий и их значение. Образование причастий и деепричастий и их правописание.

10. Наречие. Его значение и роль в предложении. Виды наречий по значению. Образование наречий. Степени

сравнения наречий. Переход других частей в наречии и переход наречий в предлоги и союзы. Правописание наречий.

11. Предлог. Значение и употребление предлогов. Правописание предлогов.

12. Союз. Значение и употребление союзов. Их правописание. Частицы. Их значение. Правописание отрицательных частиц: „не“ и „ни“.

13. Понятие о междометиях.

ПРОГРАММА ПО ЛИТЕРАТУРЕ

Общие указания

1. Испытуемый должен обнаружить знакомство с крупнейшими произведениями классической и современной художественной литературы, а также с важнейшими научно-критическими произведениями, по крайней мере в объеме приводимого ниже перечня литературных произведений.

2. Испытуемый при разборе литературного произведения должен обнаружить знакомство с основами теории литературы, понимание художественного значения данного произведения, его общественного значения в наше время, а также четкое знание темы и идей произведения, персонажей произведения и их взаимоотношений, взглядов автора в связи с общественно-политической обстановкой эпохи и основных моментов его биографии.

Испытуемый должен иметь следующий круг сведений по теории литературы; тема, идея, план произведения, фабула, сюжет, эпитет, сравнение, тропы, ритм, стих, рифма; стихотворные размеры; эпос, лирика, рассказ, повесть, поэма, роман, сказка, очерк, драматические произведения.

Отдельного испытания по теории литературы не производится; знания по теории литературы выясняются при разборе литературных произведений.

А. Фольклор

Песни: 1) о крепостном праве („Как за бариним житье было при-
вольное“).

2) разбойничьи („Не шуми, мати, зеленая дубравушка,“).

Былины: Василий Буслаевич, Илья Муромец.

Б. Список литературных произведений

Фонвизин: „Недоросль“.

Радищев: „Путешествие из Петербурга в Москву“ (Расправа с ас-
сесором“).

Рылеев: „Гражданин“.

Грибоедов: „Горе от ума“.

Пушкин: Пролог к поэме „Руслан и Людмила“, „Скупой рыцарь“, „Бо-
рис Годунов“, „Медный Всадник“, „Полтава“, „Евгений Оне-
гин“, „Дубровский“, „Капитанская дочка“. Стихотворения:
„Деревня“, „Послание в Сибирь“, „К Чаадаеву“, „Моя родо-
словная“, „Туча“, „Памятник“, „Узник“, „Бесы“, „Осень“,
„Вновь я посетил тот уголок земли“, „Песнь о вещем Олеге“,
„Вольность“.

Лермонтов: „Герой нашего времени“, „Дума“, „На смерть поэта“, „Про-
щай, немытая Россия“.

Крылов: басни (2-3) по выбору.

Гоголь: „Ревизор“, „Мертвые души“.

Гончаров: „Обломов“.

Белинский: Статьи о Пушкине (из ст. 8-ой о „Евгении Онегине“
Письмо к Гоголю).

Додролюбов: „Что такое Обломовщина“.

Чернышевский: „Что делать“.

Тургенев: „Записки охотника“, „Отцы и дети“.

Островский: „Гроза“, „Свои люди сочтемся“.

Некрасов: „Кому на Руси жить хорошо“, „Железная дорога“, „Размышле-
ние у парадного подъезда“, „Арина-мать солдатская“.

Салтыков-Щедрин: „День в помещичьей усадьбе“. Из „Пешехонской
старины“. „Господа Головлевы“, сказки (по выбору).

Л. Толстой: „Анна Каренина“, „Хаджи-Мурат“.

Ленин: Лев Толстой, как зеркало русской революции. Толстой и его
эпоха.

Чехов: „Человек в футляре“, „Вишневый сад“, „Злоумышленник“.

М. Горький: „Челкаш“, „Песнь о буреви́стнике“, „Песнь о соколе“,
„Мать“, „Дело Артамоновых“.

Д. Бедный: Басни (две-три по выбору).

Серафимович: „Железный поток“.

Фурманов: „Чапаев“.

Фадеев: „Разгром“.

Шолохов: „Поднятая целина“.

Маяковский: „Левый марш“, „Во весь голос“, „Товарищ Нетте“.

„Хорошо“.

Н. Островский: „Как закалялась сталь“.

Шевченко: „Сон“, „Заповедь“.

Шекспир: „Гамлет“.

Мольер: „Мещанин во дворянстве“.

Байрон: отрывки из поэмы „Паломничество Чайльда Гарольда“.

ԾՐԱԳԻՐ ՈՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆՆԵՐԻ

ԲՈՒՀ մտնողը պետք է ունենա հետևյալ ունակութիւնները.
Ընթերցանութիւնից և քաղցմանութիւնից. — Հաստատուն պրակ-
տիկ ունակութիւններ ընթերցանութեան տեխնիկայի ասպարի-
զում: Ճիշտ արտասանութեան և ճիշտ առոգանութեան պահպա-
նում: Վոչ բարդ կենցաղային կամ հասարակական-քաղաքական
ընույթի տեքստի ըմբռնում և թարգմանութիւն:

Բանավոր խօսքից. — Ոտար լեզվով ելեմենտար հարցի հասկա-
ցում, ինչպէս կարգացած տեքստի նյութից, այնպէս և պարզ
կենցաղային թեմաների շուրջը և կարողանալ կառուցել բավա-
կանաչափ վարժ, ճիշտ պատասխան այդ հարցերի համար և կա-
րողանալ հարցեր տալ նույն սահմաններում:

Փերականութիւնից. — Տեքստի քերականական կառուցվածքի
ըմբռնում (ձևաբանական և շարահյուսական վերլուծութիւն):
Փերականական իմացութեան ստուգումը անց և կացվում տեքս-
տի վրա:

Գրավարից. — Կարողանալ ուղղագրականորեն ճիշտ գրել վոչ
բարդ տեքստը:

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Ա Ն Գ Լ Ե Ր Ե Ն

Նախադասութիւն: Պարզ և ընդարձակ նախադասութիւն,
նախադասութեան գլխավոր և յերկրորդական անդամները, հաս-
տատական, ժխտական և հարցական նախադասութիւններում
բառերի կարգի վերաբերյալ հիմնական կանոնը: Պարզ և բաղա-
դրյալ ստորոգյալ: Հարցական նախադասութիւններ հետևյալ
տիպերի՝

Whu lives here? Does he live here? Where does he

live? It is cold տիպի անդամ դարձվածք: there is, there are
արտահայտութիւնները (հաստատական և ժխտական ձևերով):

Հասկացողութիւն բարդ ստորադասական նախադասութեան
մասին:

1. Վերոշիչ և անորոշ հոգեր (նրանց ձևերը բաղաձայն և
ձայնավոր հնչյուններից տալ):

2. Գոյական անուն, սաքսոնական սեռականը (գեներտիվ),
հոգնակի թվի կազմումը:

3. Ածական անուն: Նրա տեղը գոյականի նկատմամբ, հա-
մեմատութեան աստիճանները (ընդհանուր կանոններ և հատուկ
դեպքեր):

1. Long, longer, the longest.

2. Expensive: more expensive, the most expensive.

3. Good, better, the best.

4. Թվական անունները: Քանակական և դասական թվա-
կաններ:

5. Դերանուն: Անձնական դերանուններ և նրանց հորովումը,
ստացական ածականներ (my և այլն և mine դերանուններ և-
այլն), հարցական, հարաբերական և ցուցական դերանուններ:

6. Բայեր: To have, to be, to do բայերը, նրանց ուրույն
նշանակութիւնը և խոնարհումը, chall, will ոժանդակ բայերը,
անցողական և անանցողական, թույլ և ուժեղ բայերը, Indefinite,
Present, Past, future, present continuous, present perfect, Infi-
nitive, Passive Indefinite, Present, past, future,

Հրամայական յեղանակ participle present և Past.

Can, must, may - պակասամբ բայերը:

7. Հիմնական նախդիրներ. on, in, at, under, from և այլն:

8. Մակբայներ՝ պարզ և «ly» վերջածանցով: Ժամանակի,
տեղի և զործողութեան ձևի կաբոր մակբայները:

9. Շաղկապներ. — Կարեոր համադասական և ստորադասա-
կան շաղկապները:

10. — Բառակազմութիւն՝ կարեորագոյն վերջածանցներն
ու նախածանցները:

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Նախադասութիւն: Նախադասութեան գլխավոր և յերկրոր-
դական անդամները: Բառերի կարգը (ուղղակի և հակադարձ)

պարզ և բաղադրիչ ստորոգյալներ ունեցող հաստատական նախադասութեան մեջ:

Բառերի դասավորութեանը հարցական և հրամայական նախադասութեանն էրի մեջ:

Բացասական նախադասութեան nicht և kein —ով, «es ist kalt», «es gibt» և այլն գեղի անդեմ դարձվածքներ:

Բառերի կարգը պարզ և բաղադրյալ ստորոգյալ ունեցող յերկրորդական նախադասութեան մեջ: Յերկրորդական նախադասութեանն էրը dass, weil, als, wenn, der, din, das-ի հետ:

1. Վերոշիչ և անորոշ հոգեր: Նրանց հոլովումը:

2. Գոյական անուն: Հոգնակի թիվ կազմումը: Գոյականն էրի հոլովումը:

3. Ածական անուն: Ածականը վերաբերող ստորոգյալ և վերոշիչ: Համեմատութեան աստիճան (կանոնավոր և անկանոն): Ածականների հոլովումը:

4. Դերանուն: Անձնական դերանուններ և նրանց հոլովումը: Ստացական, հարցական, հարաբերական, ցուցական դերանունները և նրանց հոլովումները: Անորոշ դերանուններ:

5. Նախդիրներ: Հիմնական նախդիրները, բացի սեռական հոլովի հետ գործածվող նախդիրներից և նրանց բազմադան նշանակութեանը:

6. Թվական անուն: Քանակական և դասական թվականները:

7. Բայ, haben, sein, werden բայերը և նրանց խոնարհումը: Ուժեղ, թույլ և անկանոն խոնարհման բայերի հիմնական ձևերը: Անջատական և անանջատ ածանցներով բայերը: Մոդալային բայեր: Հետադարձ բայեր Infinitiv, Imperativ: Մոնարհման ձևերը Indicativ aktiv. Präsens, Imperfekt, Perfekt, Futurum, Indikativ passiv, Präsens, Imperfekt.

8. Մակերայ: Կարևոր մակերայները: Մակերայների համեմատութեան աստիճանները (ընդհանուր կանոնը և շեղման դեպքերը):

9. Շաղկապներ: Կարևորագույն համադասական և ստորադասական շաղկապներ:

10. Բառակազմութեան, բառահյուսում: Գոյականների, ածականների և բայերի կարևոր վերջածանցները և նախածանցները:

Յ ր ա ն ն ե ր

Նախադասութեան: Պարզ և ընդարձակ նախադասութեան, նախադասութեան գլխավոր և յերկրորդական անդամները. հաստա-

տական, ժխտական և հարցական նախադասութեան մեջ բառերի դասավորութեան հիմնական կանոնը: Ստորոգյալ՝ պարզ և բաղադրյալ: Անգեմ ձևեր on և il-ով: Հասկացողութեան բարդ-ստորադասական նախադասութեան մասին:

1. Հոգեր: Անորոշ և վերոշիչ՝ article élidé, article contracté, article partitif:

2. Գոյական անուն: Հոգնակի թիվ և իգական սեռի կազմումը:

3. Ածական անուն: Հոգնակի թիվ և իգական սեռի կազմումը. համաձայնեցումը գոյականի հետ: Բաղդատական աստիճանները (ընդհանուր կանոնները և հատուկ դեպքերը. bon, mauvais), ստացական և ցուցական ածականներ:

4. Թվական անուն: Քանակական և դասական թվականներ:

5. Դերանուն: Անձնական դերանուններ. անձնական դերանունների շեղում և չշեղում ձևերը: Ցուցական, ստացական և հարաբերական դերանունները:

6. Բայ: Ուժանդակ բայեր avoir և être, դերանվանային (հետադարձ) բայեր:

Բայերի կլասիֆիկացիան (3 խմբեր), կարևոր անկանոն բայերը՝ lire, écrire, pouvoir, vouloir, faire, devoir etc:

Հիմնական ձևերը՝ Indicatif, Présent, Imparfait, Passé composé, Plus-que-parfait, passé simple, Futur simple, Impératif, Infinitif présent, Participe présent, et Passé:

Կրավորական սեռ՝ Présent, Imparfait, Futur simple, Indicatif:

7. Նախդիր: Ավելի շատ գործածական նախդիրներ — à, de, dans, sur, sous և այլն:

8. Մակերայ: Ժամանակի, տեղի, պատճառի և գործողութեան յեղանակի կարևորագույն մակերայները (պարզ և բաղադրյալ), en-bas, avant-hier, de bonne-heure. ment-ի վրա մակերայ կազմելու հիմնական կանոնը: Մակերայների համեմատութեան աստիճանները:

9. Շաղկապներ: Համադասական և ստորադասական շաղկապներ:

10. Բառակազմութեան: Կարևոր ածանցները:

« Ազգային գրադարան

NL0260994

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲ. 50 ԿՈՊ.

848